

цыкълухэм Иоф зерадэпшэ-шттым епхыгъэ Иофыгъохэр нахъ тэрэзу зэшлуахынхэ алъкынэу амалыкълэхэр ялэ ху-шттых.

Дэгужыы Марыет кызыри-луагъэмкълэ, кълэлэцыкълу йыгып-лэм коллектив зэдэлужь йут, ахэм янахыбэм апшгъэрэ гъэ-сэнныгъэ ял. Илъэс 28 — 30 хуыгъэу Иоф шызышлэхэрэри ахэтых. Зисэнхъаткълэ лъэгэплэ гъэнэфагъэхэм анэсыгъэхэм ащыщых Иныху Асыет, Блэ-нэгъэпцлэ Светланэ, Хъаткьо Светланэ, Нэгъой Замирэ. Еж Дэгужыы Марыети илъэс 24-рэ хуыгъэ Иоф зишлэрэр. Нахыж-хэм лэпэлэсэнныгъэу ялэр ныб-жыкълэхэм алэкалхъэ. Аужы-рэ илъэсхэм кълэлэцыкълу йы-

гыплэм кылухъагъэхэм ащыщ Хъуажь Анжеликэ. Ащ иИоф-шлэн шлу елъэгъу, сабийхэми, ны-тыхэми шхъэкълэфэ кы-фашы. Мыхэм анэмыкълэу ялофшлэнкълэ агъэрэзу кыхи-гъэщыгъэх пцэрыхъакохэр, са-бийхэм япсауныгъэ изытет лыпллэрэ медицинэ Иофышлэр ыкъл музыхэр языгъэхъырэ бзылфыхгъэр.

— Тикълэлэцыкълу йыгып-лэ илофшлэн зэрэзыхищэрэм, гъэ-хъагъэу илэхэм сыдигъуи зы-щагъэгъуазэ ыкъл лэпылэгъу кыфэхъух район администра-цием ипашгъэу Хъуажь Налбий-рэ гъэсэнныгъэмкълэ гъэлоры-шлэплэм ипашгъэу Кларэщэ Нур-бийрэ. Блэкълэгъэ илъэсым мы учреждением капиталнэу

АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм

Шлуагъэ кытгъэу хэбзэухъу-мэн Иофшлэным зэрэхэлажъэ-рэм, законностым, цыфхэм яфитыныгъэхэмрэ яшгъафиты-ныгъэрэ якыгъэгъуэнэн илахы-шхо зэрэхышлэхэрэм афэшл Адыгэ Республикэм и Къэралы-гъо Совет — Хасэм и Цыт-хъу тхыль фагъэшшоагъэ **Лю-бофеева Минхъан Абубчыр ыпхъум**, адвокатхэм я Адыгэ республикэ коллегии Тэхьутэ-мыккое районымкълэ икыутамэу N 2-м ипашгъэ.

Лъагъор хащыжъыгъ

Кавказ биосфернэ заповедни-кым туристхэм пхырашыгъэ лъагъоу илагъэр бэдзэогу мазэм ошхышхоу а чыплэм кыщещ-хыгъэм ыпкь кыкълыкълэ кыуш-хъэхэм псэу кыахыгъэм зэхигъэ-тэкъогагъ. Ар Псыбай екълышъ, Краснэ Полянэм екълу. Заповед-нымым илофышлэхэм кызыра-лотагъэмкълэ, лъагъом чыгхэр, мыжбошхохэр бзу кытырихъэ-гъагъэх, ныбжы цыф рымыкълуа-гъэм фэдэу зэхэтэкъуагъэ хуыгъэ-хэри, зэхуагъэу псыхъом шыщ хуыжыгъэ чыплэхэри илагъэх.

Заповеднымым и Къокълыплэ отдел илофышлэхэр лъагъом изэ-тегъэуцожьын джырэблагъэ бу-ж ихъагъэх. Ар Иоф псынклэу цы-тэп, мыжбошхохэр кыгозынкълэ е бгы лъагъэм уефэхынкълэ шы-нагъоу чыплэхэр илэх. Арэу шы-тми, туристхэр лъэсэу шызе-клонхэ алъэкълнэу ар агъэпсы-жыгъ. Кызыралуагъэмкълэ, шы-хэмкълэ джыри ущыкълоным нагъэсыгъэп. Ащ пае ишыкългъэ техникэри, лэмэ-псымэхэри кырашлэлагъэхэу мы уахътэм Иоф дашлэ. Сыд фэдэрэ уахъти лъагъом урыкълон плэкълнэу агъэпсыжыным бу-ж итхы.

Охътэ благъэм нэмыкъл чыплэ-хэм язытети ауплэкълушт.

Сабыйхэр щэгупсэфых

— Тикълэлэцыкълу йыгып-лэ кьоджиплэ епхыгъ, — кълэуатэ ащ. — Пшыжъхъаблэ, Хъа-тыгъужыкълуае, Пшычгъу ыкъл Къэбыхъаблэ сабийхэр къа-рашых. Зэкълэмкълэ кълэлэцыкълу 82-рэ фэдиз члэс. Анахъ цыкълуо кьекълуалэхэрэм илъэситлэ-шы аныбжыыр, гурыт еджаплэм ичлэгъэхъан фэдгъэхъабырхэ-рэр купищ мэхъух. Къэралыгъо шэпхъакълэхэм 2010-рэ илъэсым кыщегъэжъагъэу тикълэлэ-цыкълу йыгып-лэ атехъагъ. Мы илъэсым программакълэм изэ-хэгъэуцон тыухышт. Ар тило-фышлэхэм кыагурылоным пае икълэрыкълэу етэгъэдэжъых. Шэуджэн районым ит кълэлэ-цыкълу йыгып-лэхэм япашгъэр мы илъэсым Ростов-на-Дону, къэралыгъо социальнэ универ-ситетым, курсхэр шакълуштых. Ахэм шлэныгъэ тедзэу кълэлэ-кълэхэрэм ишлуагъэкълэ кълэлэ-

Шэуджэн районым ит кълэлэцыкълу йыгып-лэхэм ащыщэу «Дэхэбын» зыфилорэм джы-рэблагъэ тычылагъ ыкъл ащ ипашгъэу Дэгужыы Марыет гуцылэгъу тыфэхъугъ.

гъэцкълэжынынхэр ра-шыллагъэх: ышгъ-хъэ зэблахъугъ, аужырэ шапхъэмэ адиштгъэу шхъаны-гъупчэхэр хагъэу-цуагъэх ыкъл нэ-мыкъл Иофыгъохэр зэшлуахыгъэх. Джащ фэдэу гъэ-тыныпхъэ шхуан-тлэр, псыр рашгъэ-лагъэх. Сабыеу мыщ кьекълуалэ-хэрэр щэгупсэфых.

Леонид
МЕРТЦ.

Сурэтхэр кълэлэ-цыкълу йыгып-лэм кыыцытырахы-гъэх.

Узым кыыгъэзэжъыгъ

Адыгэ Республикэм мэкъу-мэщымкълэ и Министер-ствэ испециальнэ комиссие бэмышлэу илэгъэ зэхэ-сыгъом шытегушылагъэх кьохэм емынэ узэу кьафаклорэр джыри республикэм игъунапкълэхэм апэмычыжъэу Краснодар краим ичыплэхэм кызыралылэсыгъэм.

— Краснодар краим афри-канскэ емынэр кыхъагъэу агъэ-унэфыгъ, — кылуагъ зэхэсы-гъор кызыллуныгъэ республикэм мэкъу-мэщымкълэ иминистрэу Юрий Петровым. — Непэ ехъулгъэу ащ фэдэ чыплыщ кы-хагъэщыгъ. Краим тызэригъу-нэгъум кыыхэкълэу республикэм

ичыплэ шыщ лэххэр шынагъо кызыфэклон зылэкълышт апэрэ ыкъл ятлонэрэ зонэхэм ахэхъэх. Арышъ, емынэ узым тыпэшлуе-кълоным, тиреспубликэ узыр кызыллылэсыгъэ кьохэр кыра-мыщэнхэм афэшл карантин по-стхэр дгъэуцунхэ фае. Ащ фэдэ постхэр къуаджэу Хъатикъуае

пэмычыжъэу ыкъл псыхъоу Псэкълупсэ зыщыкълыхэрэм дэжэ ащыдгъэуцугъ. Джащ фэдэу дизбарьерхэри чыплэ зэфэшъ-хъафхэм ащагъэфедэх.

Комиссием кызырэшагуа-гъэмкълэ, карантин зыгъэлэ чы-плэхэм зэкълэ былым плашгъэхэр, цагубзыухэр, ахэм кыатырэ лыр ыкъл фэшъхъаф гъомылапхъэхэр арашынхэ ыкъл арашэнхэ фит-хэп, ахэм ямызакъоу, чыгулэжы-ным кытырэ псэури джащ фэ-дэу ахэм арашэн амылэкълнэу гъэпсыгъэ. Джащ фэдэу а чы-

плэхэм арытхэ ыкъл ягъунэгъоу шылэ бэдзэрхэм былымхэр ыкъл ахэм кыатырэ гъомылапхъэхэр ашашэнхэ фимыгъэу, мэкълумэщ бэдзэрхэр, выставкэхэр ыкъл нэмыкъл общественнэ Иофхъаб-зэхэу цыфхэмрэ былымхэмрэ бзу зыщызылукълнхэ алъэкълы-штхэр зэхашгъэу мыхъунэу унашгъэ ашлыгъ.

Юрий Петровым кызыри-луагъэмкълэ, краим кытэдэжгъэ емынэ узым шынагъо анахъ кызыфыхъхэрэм ащыщых Красногвардейскэ ыкъл Теу-цожь районхэр. Ащ фэшл зэ-хэсыгъом а районитлэм явете-ринарнэ кьулыкълу ипашгъэр кыыщагъэгушылагъэх.

— Цыфхэм кыагурылон фае былымхъуным иИоф ахэм бэкълэ зэралытыгъэр, — ылуагъ мини-стрэм. — Унэ унэгъо хызмэт-шлэплэхэм анахъэу аналэ зыты-рагъэтын фаер былымхэр ху-плэхэм амыфхэу, цагухэм аша-гъашхэу шлыгъэныр, былым-лусхэр термическэ шлыкълэм те-тэу гъэхъабырыгъэнхэр ары.

Зылукългъум джащ фэдэу шы-тегушылагъэх Адыгеим кыыгъэ-гъунэрэ чыплэм краим кыра-щырэ былымхэр шызэрашгъэ, емынэ узым ыгъэллагъэхэр ыкъл былымхъуным кытырэ продук-тхэр шащгъэ зэрэмыхъуштхы.

(Тикорр.).

Щымылӕжъ зӕолӕхэр ащыгъуӕпшӕхэрӕп

Хӕгъӕгу зӕошхом икӕжъӕгъум Псӕйттыку унӕгъуи 170-рӕ фӕдиз дӕсыгъ, нӕбгыр 700-м лыкӕхъӕу щыпсӕуштыгъ. Хӕгъӕгу зӕошхом кӕоджӕ цыкӕлӕм дӕкӕхы нӕбгыри 136-рӕ кӕуагъ. Ахӕм ащышхӕу зӕолӕ 75-рӕ зӕуаӕлӕм ичӕлӕ зӕфӕшхъафхӕм ащыфӕхыгъӕх, нӕбгыр 61-рӕ текӕныгъӕр кыдахыгъӕу кӕӕкӕжыгъӕх. Псауу цӕлӕфӕх ахӕр хъалӕлӕу чӕлӕ зӕфӕшхъафхӕм ащылӕжъагъӕх, дахӕкӕ ацӕл ӕрагъӕлӕуагъ. Зӕошхом зӕддигъӕжъӕгъӕм мӕкӕумӕш хызмӕтымӕр промышленнос-тымӕр зыпкӕ игъуӕцӕжыгъӕнхӕм ялахышӕу хашӕхыагъ.

Хӕгъӕгу зӕошхом тицӕфхӕм Текӕныгъӕр кызыщыдахыгъӕр илӕс 45-рӕ зышхыгъӕм ехъу-лӕу къуаджӕм мемориал зӕхӕт кышхыцӕлутхыгъагъ. Ац игъӕп-сын илӕсицӕ тыпылтыгъ, ахъ-цӕу текӕлодӕштыр тфигъӕкыу-щтыгъӕп.

Зӕхӕцӕкӕо купыр нӕбгыр 11 хъуштыгъ. Шӕукӕ сыгу кӕ-кӕжыых нахыжыхӕу а юфым ыуж итыгъӕх Хъурым Долтмы-зӕ, Тхъахъохо Хысӕ, Ушъый Аюбӕ, Нӕтхъо Андзаур. Ахӕм ядунай ахъожыгъ, Тхъӕм джӕ-нӕт лӕаӕлӕр къарет. Псауу кӕ-кӕжыых, зидунай зыхъожыгъ зӕолӕхӕм ацӕлӕхӕр мемориал ком-плексым теттхӕнхӕу а лъӕхъаным хъугъӕп, ахъцӕр икъугъӕп.

Бӕмышӕу Тӕхъутӕмыкъое район администрацием илӕш-хъӕтетӕу Шӕхӕлӕхъо Азмӕт унашъо ышӕыгъ нӕбгыр 61-у псауу кӕӕкӕжыыхы зидунай зыхъожыгъӕхӕм ацӕлӕхӕр стеллӕм хӕгъуӕцӕгъӕм плитӕхӕм атетхъ-жыгъӕнхӕу. Мемориал комплек-сыр дӕгъоу агъӕкӕжыгъ, ты-дӕкӕи кӕббз-лӕабз.

ХЪУШТ Шӕбан.

Лъӕтегъӕуцӕ фашӕыгъ

Великобританием щыкӕорӕ гъӕмфӕ Олимпиадӕм ипрогра-ммӕ кыдыхӕлытагъӕу Урысыем иплощадкӕ «Russia Park» зы-фиорӕм пчыхъзӕхӕхъ щы-кӕуагъ. Урысыем и Темыр-Кав-каз регион, анахъу 2014-рӕ илӕсым кӕымфӕ Олимпийскӕ джӕгунхӕр зышхыкӕлӕтхӕ кӕлӕу Шъацӕ афӕгъӕхыгъӕм программӕр джӕгунхӕм ахӕлажъӕхӕрӕм ыкӕи хъаӕлӕхӕм арагъӕлӕгъуагъ. ОАО-у «Темыр Кавказым икурортхӕр» зыдӕлӕжъӕр туристическӕ кла-стерым ипроект илӕтегъӕуцӕ пчыхъзӕхӕхъм щыкӕуагъ.

— Урысыем и Къыблӕ щыд-гъӕпсыщт туристическӕ класте-рыр зыфӕдӕр бизнес-сообщест-вом дӕгъоу ешӕ, ац игъӕцӕкӕн Иӕкӕиб кӕрӕлхӕм яинвесторхъ-ри кыхӕлӕжъӕнхӕм фӕхъазырых. Проектым епхыгъӕу тшышхӕт кур-ортхӕр дунӕе шапхъӕхӕм зӕра-диштӕшхӕр, ахӕм туристыбӕ кызӕрӕкӕолӕшхӕм тыцыхъ-тель, — къыуагъ ОАО-у «Темыр Кавказым икурортхӕм» игене-ральнӕ директор иапӕрӕ гуадзӕу Ислам Назарлиевым.

Пчыхъзӕхӕхъм кӕкӕолӕгъӕ хъаӕлӕхӕм документальнӕ филь-мӕу «Архызы» зыфиорӕр къафа-гъӕлӕгъуагъ. Кавказым ичӕлопс идӕхагъӕ, тарихъ гъӕшӕлӕгон зы-пылӕ саугъӕтыбӕ зӕритыр, мыщ щыпсӕурӕ цыф лъӕпкӕ зӕфӕш-хъафхӕм акультурӕ зӕрӕбаир, нӕмыкӕ лъӕныкӕохӕри фильмӕм кыӕрӕлотыкӕых.

Юфтхъабзӕм хӕлӕжъагъӕх Бри-танием ыкӕи Иӕкӕиб СМИ-хӕм яредактор шъхъаӕхӕр, дунӕе

олимпийскӕ движением илӕы-кӕохӕр, Урысыем ихъшыпыкӕы-гъӕм командӕ хӕтхӕр.

Шъугу кӕдгъӕжыкыжы, тури-стическӕ кластерым игъӕпсын кыдыхӕлытагъӕу Адыгъ Рес-публикӕм ыкӕи Краснодар кра-им, Къӕрӕшӕ-Щӕрджӕсым, Къӕ-бӕртӕ-Бӕлӕкъарым, Дагъыста-ным, Чӕчӕным, Ингушетием, Темыр Осетием — Аланием дун-ӕе шапхъӕхӕм адиштӕр курорт-хӕр 2020-рӕ илӕсым нӕс аща-шышхӕтхы. Къушхъӕ-лыжӕ гъо-гухӕм якӕыхъагъӕм километры 1100-рӕ хъушхӕт, зы мафӕм кы-кӕолӕцӕ мыщ нӕбгыр мини 172-мӕ зышхъӕпсӕфын амал ялӕшт. Уасӕу ялӕмкӕ зӕтекӕыхӕу чӕлӕлӕ мини 102,2-рӕ зилӕшт хъаӕкӕл-хӕр, коттеджӕр ашышхӕтхы.

Транспорт ыкӕи коммунальнӕ инфраструктурӕм изӕтегъӕпсы-хъан пӕлухъащт сомӕ миллиард 60-р кӕрӕлыгъом кытӕлӕпшхӕт, курорт инфраструктурӕм ипсӕ-уалӕхӕм язӕтегъӕпсыхъан инве-сторхӕр фӕгъӕзӕгъӕшхӕтхы. Прое-ктым кыхӕлажъӕ зышӕиоӕго биз-несменхӕм кӕрӕлыгъом фӕгъӕ-кӕотӕнхӕр афишӕшхӕтхы.

Туристическӕ кластерым икон-цепциерӕ ишӕынӕр афӕгъӕзагъ урысые-француз предприятиеу International Caucasus Development. Джащ фӕдӕу дунaim щызӕлӕ-шӕрӕ компаниехӕу «Далӕнъ ВаньдаГрупКо., Лтд», «Чайна-ОушенуайдХолдингсГруп Ко., Лтд», «Риццани де Экер», нӕ-мыкӕхӕми зӕзӕгъыныгъӕхӕр ада-шыгъӕх, ахӕм яахъцӕ проектым кыхӕлӕхъащт.

Ведомствӕ программӕхӕр аухӕсыгъӕх

Физическӕ культурӕмӕр спортымӕр Адыгъ Республи-кӕм хӕхъоныгъӕ шӕгъӕшӕы-гъӕным тегъӕпсыхъагъӕу, Ады-гъ Республикӕм иминистрӕхӕм я Кабинет 2008-рӕ илӕсым шышхъӕлӕм и 14-м ышӕыгъӕ унашъоу N 145-р зытетӕу «Гу-хӕлӕ гъӕнӕфагъӕ зилӕ ведомствӕ программӕхӕр кызырӕхӕхы-рӕ, зӕраухӕсыхӕр ыкӕи зӕра-гъӕцӕкӕлӕр шӕыкӕм ехъылӕагъ» зыфиорӕм диштӕу Адыгъ Рес-публикӕм физическӕ культурӕмӕр спортымӕрӕкӕи и Комитет

2012-рӕ илӕсым шышхъӕ-лӕм и 3-м ышӕыгъӕ унашъоу N 137-р зытетымкӕ гухӕлӕ гъӕнӕфагъӕ зилӕ ведомствӕ программӕу «Кӕлӕцыкӕлӕхӕм гъӕсзныгъӕ тедзӕ языгъӕгъо-тырӕ кӕрӕлыгъо бюджет уч-реждениехӕу кушхъӕфӕцъ спортымкӕ ГБОУ ДОД АРСДЮСШОР-м, футболым-кӕ ГБОУ ДОД АРСДЮСШОР-м, шы спортымкӕ ГБОУ ДОД АРСДЮСШОР-м 2013 — 2015-рӕ илӕсхӕм ямылӕку-техникӕ базӕ гъӕпытӕгъӕныр» зыфиорӕр, Адыгъ Республи-кӕм физическӕ культурӕмӕр спортымӕрӕкӕи и Комитет 2012-рӕ

илӕсым шышхъӕлӕм и 3-м ышӕыгъӕ унашъоу N 138-р зы-тетымкӕ гухӕлӕ гъӕнӕфагъӕ зилӕ ведомствӕ программӕу «Зӕнӕкӕокъухӕм язӕхӕшӕн, спортсменхӕр командировкӕ-хӕм гъӕкӕлогъӕнхӕм, трениров-кӕхӕр Адыгъ Республикӕм шы-зӕхӕшӕгъӕнхӕм атегъӕпсыхъ-гъӕ юфтхъабзӕхӕр гъӕцӕкӕ-гъӕнхӕр» зыфиоу 2013 — 2015-рӕ илӕсхӕм ателъыта-гъӕр аухӕсыгъӕх.

Программӕхӕм ятекст офи-циальнӕ Интернет-сайтӕу www.olimpsovet-ra.ru зыфило-рӕм иразделӕу «Документаци-ем» ижъугъотӕшт.

Джӕнӕтрӕ Джульетӕрӕ

Зыгъуагъӕу шӕыкӕм зыкӕаримыгъашӕу алъып-лӕагъ. Ежӕ Аминӕти Тхъӕм кыхыльхъагъӕу музыкӕм хӕшӕыкӕ фырилӕу, икӕсӕу щытыти, ылӕгъуагъӕм лъӕ-шӕу ыгъӕгушӕуагъ. Амалӕу илӕмкӕ Иӕпылӕгъу афӕхъоу ыублагъ. Аминӕт апӕрӕм-кӕи ежӕ ордӕхӕр къафило-шхыгъ, нӕужым тӕкӕу-тӕ-кӕуз ордӕкӕлоным фига-сӕхӕу ыублагъ.

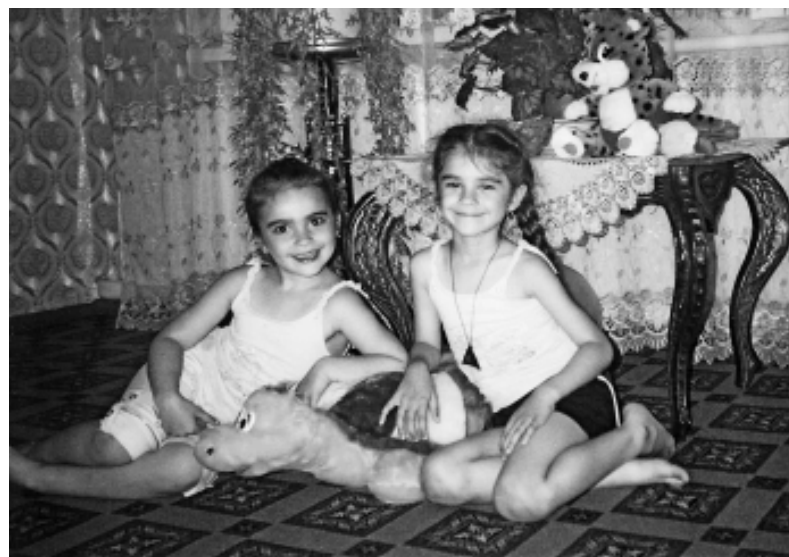
Джӕнӕтрӕ Джульетӕрӕ Пӕнӕхӕс гурыт еджапӕм чӕсых. Дӕгъоу еджӕх, юф-тхъабзӕу еджапӕм шапӕ-хӕрӕм чанӕу ахӕлажъӕх. Иӕпӕсӕныгъӕу ордӕкӕло-нымкӕи, кӕшӕонымкӕи ахӕлӕыр лӕгъӕкӕуагъ му-зыкӕмкӕи якӕлӕгъаджӕу Лъӕпшъыкӕо Марыет. Ар-композитор ныбжыкӕи, ордӕхӕр еусых. Марыет пшъ-шӕжъӕыхӕр музыкӕм идунай дахъ, идунай шӕагъо хишагъӕх. Кӕлӕгъаджӕр анахъу зы-пылтыр гушӕлӕхӕмӕр орд-дышӕомӕр пшъӕшӕжъӕыхӕм

зӕхӕшӕныр ары. Нӕбгыри-тӕуми мӕкӕу чан ялӕу кычӕлӕ-кӕыгъ, псынӕкӕу орддышӕор къаубыты.

Зӕшыпхъухӕр концертхӕм, фестивалӕхӕм, зӕнӕкӕокъухӕм ренӕу ахӕлажъӕх. Шапсыгъӕ къуаджӕхӕм, Инӕм, район гуп-чӕм, Мыекъуапӕ ыкӕи нӕмыкӕи чӕлӕлӕхӕми культурӕм епхыгъӕ юфтхъабзӕхӕм ащыхӕлажъӕх. Шӕухъафхӕнхӕр, дипломхӕр къафагъӕшӕуашӕх. Нӕбгыр 400 зыхӕлӕжъӕгъӕ фестивалӕу Мыекъуапӕ шӕлагъӕм апӕрӕ чӕлӕлӕр кышхӕхыгъ.

Пшъӕшӕжъӕыхӕр музыкӕм нӕмыкӕу спортым пыщагъӕх. Джульетӕ шахмӕт ешӕным пылӕ, ар зыгъасӕрӕр Хъагъур Аслъан. Зӕнӕкӕокъухӕм текӕо-ныгъӕ къащыдехы. Шама-тымкӕи зӕнӕкӕокъоу Шъацӕ шӕлагъӕм апӕрӕ чӕлӕлӕр шиу-бытыгъ, щытхъу тхылӕхӕр, медалхӕр илӕх. Къыблӕ феде-ральнӕ шӕольерым щылӕшт зӕнӕкӕокъухӕм мы уахътӕм ишӕыпкӕу зафегъӕхъазыры.

ХЪУШТ Шӕбан.

Июфшӕагъӕхӕр кыыхагъӕшхыгъӕх

Дунаим щызӕлӕашӕлӕрӕ худож-ник-модельерӕу Пьер Карден ыныбжӕ илӕс 90-рӕ зӕрхъуагъӕм фӕгъӕхыгъӕ кӕгъӕлӕгъӕгонӕу кӕлӕу Лакосте (Франциер) шы-кӕуагъӕм хӕлӕжъагъ ыкӕи Уры-сыем илӕыкӕо куп изкспозицие ианахъ юфшӕлӕгъӕ дӕгъухӕм ахалытагъ Адыгъ Республикӕм икыгъӕи модельерӕу Сусанна Макаровам изскызӕр.

Бӕдзӕогъу мазӕм Урысыем икыгъӕ лӕыкӕо купӕу зӕлӕашӕлӕрӕ модельерӕу Вячеслав Зайцевыр зипӕцагъӕр Лакосте шӕлагъ, ац

хӕхъагъӕхӕм яэкспозициехӕр мыщ къацагъ ыкӕи кутюрӕе цӕ-рылом июбилейкӕи фӕгушӕуа-гъӕх. Урысыем изкспозицие хӕ-хъагъӕ тикъӕралыгъо идизайнер, иювелир, иресторатор анахъ дӕгъухӕм яюфшӕагъӕхӕр, джащ фӕдӕу кино ыкӕи видеоиндустри-ем ялӕыкӕохӕри ац хӕлӕжъагъӕх.

Зӕнӕкӕокъоу зӕхацагъӕм жо-рим зӕфӕхъысыжъӕхӕр фишӕыгъӕх ыкӕи кыыхагъӕшхыгъӕхӕм шӕу-хъафхӕнхӕр, дипломхӕр афа-гъӕшӕошагъӕх. Анахъ дӕгъухӕм ахалытагъӕх Урысыем щыц

нӕбгыри 5. Ахӕр производствен-нӕ объединениеу «Кристалл», ювелир купӕу «Смоленские бриллианты», Наталья Борисовам ыкӕи Алла Макаровам япроект-хӕр, дизайнерӕу Зайнаб Джама-ловам иколлекцие. Адыгейм имодельерӕу Сусанна Макаровам июфшӕагъӕхӕм осӕ ин къафа-шыгъ.

Адыгъ лъӕпкӕым ишӕн-хаб-зӕхӕр, икультурӕ, иискусствӕ, илӕпкӕ Иӕм-псымӕхӕр зыфӕдӕ-хӕр кызылотыкӕлӕр зӕлӕашӕлӕрӕ иколлекциехӕу «Черкешенка»

ыкӕи «Ашӕмӕз» зыфилохӕрӕр Сусаннӕ кыгъӕлӕгъуагъӕх.

Анахъ дӕгъухӕм защыфӕгу-шӕогъӕх зӕфӕхъысыжӕ юф-тхъабзӕу Францием шыкӕуагъӕм Адыгейм имодельер екӕолӕн ылӕжыгъӕп. Ау июфшӕагъӕхӕм уасӕ къазӕрафашыгъӕр игопагъ, ар адыгъ лъӕпкӕым итекӕоныгъӕу ылытагъ.

Шъугу кӕдгъӕкыжыжы, Су-саннӕ сӕнаушхыгъӕ ин зыхӕлӕ

художник-модельер, Урысыем ыкӕи дунаим язӕнӕкӕокъу пчыагъӕхӕм текӕоныгъӕр къащы-дихыгъ, лъӕпкӕ шъуашӕхӕм алъӕныкӕокӕи зӕхӕшӕр зӕнӕкӕо-кӕоу «Этно-Эрато» зыфиорӕм пчыагъӕр апӕрӕ чӕлӕлӕр кышхы-фагъӕшӕошагъ. Адыгъ кӕрӕ-лыгъо университетым инджылы-зыбзӕ филологиемкӕи икафедрӕ ипашӕу юф ешӕ.

Тиныбджӕгъушӕу, цыф дӕгъоу Цыкӕу Ким Шыхъам ыкӕом игъӕнӕмысӕу идунай ыхъожыгъ. Щымылӕжыжы иуна-гъо, илахыл благъӕхӕм тафӕтхъаусыхъ, къыныр адӕтӕгошчы.
Мыекъуапӕ щыпсӕурӕ иныбджӕгъухӕр.

«АДЫГЭ МАКЪЭМ» ИНЭПЛЪЭГЪУ РЕНЭУ ИТЫШТ

«Адыгэ макъэм» инэплъэгъу ренэу итышт» зыфилорэ рубрикэр илэу мээ шьолъырхэу тиреспубликэ игубгъохэм арытхэм язытет, шыагъэу къахьырым афэгъэхьыгъэ тхыгъэхэр тигъэзет къыхиутыхэзэ ышынэу итхьухьагъ.

Гъэзетеджэхэм ащыщхэу мэхьэнэ ин зилэ йофым хэшлыкI физилэхэм, ильэсыбэ хьугъэу мээ шьолъырхэр зинэплъэгъу итхэм яеплъыклэхэр къытфатхыхэмэ тигуапэ хьушт. Тызыфаер мээ шьолъырхэм мэкъумэщ хьызмэтзехьаным мэхьанэу цырялэр, ахэм шыагъэу апылбыр, аналэ зэраторагъэтын фаер щысэхэмкIэ къэгъэлъэгъуагъэхэу тхыгъэхэр гъэпсыгъэнхэр ары.

Гъэзетым иныбджэгъухэр, чыгулэжынымкIэ мэхьанэ зилэ йофыгъоу къетхыжыагъэм шьукъыхэлэжьэнэу тышъолъэу. Джыри къыфэтэгъэ-зэжы ифэшьошэ мэхьанэ зэтыгъэн фэе йофым. ЗэралытэрэмкIэ, ти Адыгэ Республикэ чыгоу ыубытырэм елгытыгъэу мээ шьолъырхэр анахыбэу зэрытхэ чыплэу Урысыем илэхэм ащыщ. Тигубгъохэр зэкIэ хьэсэ гъэнэфагъэхэу зыгощыхэрэр ахэр арых.

Мээ шьолъырхэм шьогъэшхо къахьы

Дэгъоу къэсэшлэжы еджапIэм тызычIэсыгъэ лъэхьаным чыг лъэпкъ зэфэшхьафхэм акIэхэр къаугъоинышъ, классым ипэщэ кIэлэегъаджэм ратынхэ фаеу кIэлэеджакIо пэпчъ пшэ-рылъ зэрилагъэр. Ар агъэцакIэ-щтыгъ классхэр зэнэкъокъухэзэ. ЕтIанэ ахэр апхьыхэти къагъэ-кIыштыгъэх. Зинахыбэ аугъоикIыштыгъэр акацэмрэ пчэны-бжэ панэмрэ кIэу къапыкIырэр ары. Чыг цыкIухэм ягъэтIысы-гъо зыхьукIэ, колхоз ыкIи совхоз губгъом шагъэнэфэгъэ чы-плэхэм мээ шьолъырхэу къары-тэджэштхэм егъэжъапIэ ахэр афэхьуштыгъэх.

Джарэуштэу йофышхо зыра-гъэшIыгъэ непэрэ мээ шьолъыр-хэу тигубгъохэм арытхэр илэ-сыбэкIэ узэкIэлэбэжыымэ агъэ-тIысыгъагъэх. Ахэр чыг лъэпкъ зэфэшхьафхэбэу зэхэтых. Нахь бэгъэшIэ чыгхэр къызэтенагъэх, шхонтIэрымэр атырихэу илэ-сым иохьтабэ ахэр губгъом шыа-шэ фэхьугъэхэу чыплэабэхэм ащыолэзгъух. Шыпкэз, мээ шьолъырхэм уахьтэм зэрар зэри-хыгъэу непэ ахэплэагъорэр ма-кIэп. Бэ ахэм чыгъэу ахэгъукIы-гъэр. АшIэрэм емыгушпысэхэу зиобзэгъу кIэлъыкIыгъэкIэ анахь чыг ин дахэу ахэм ахэтхэр зы-ми емынэгъухэу изыупкIыхэрэри къахэкIых. Ар емыкIу зекIуакI.

ШIэныгъэлэжьхэм ыкIи спе-циалистхэм ащыщхэу чыгулэ-жыным фэгъэзэгъэхэм, пэщэ йо-фышIэхэм, лэжыгъэр къытфэз-гъэкIыхэу чыгум зылэ хэлэхэм зи къахэмыкIынэу сэгугъэ мээ шьолъырхэм цIыфым шыагъэу къыфахьырэр къыгурымылоу. Ар нафэ къыпфэшIы ахэм ащыщхэм мы йофыгъомкIэ гушыIэгъу уза-фэхьукIэ къауатэрэм.

Сызпылэ йофшIэным къыхэ-кIэу илэсым иохьтэ зэфэшхьаф-хэм районхэм бэрэ сачIэ, са-локIэ район администрациехэм ыкIи мэкъу-мэшымыкIэ ахэм ягъэ-йорышIапIэхэм япащэхэм, хьыз-мэтшIэпIэ инхэм яагроным шхьа-лэхэм, фермерхэм, лэжэкIо кы-зэрылэхэм. Ахэм адысIэ зэдэ-гушыIэгъухэм аужырэ уахьтэм мымакIэу тащылъынэсы мээ шьолъырхэм чыгулэжыным мэхьанэу цырялэм.

Республикэм щызэлъашIэрэ фермер цIэрылоу, илэсыбэ хьу-гъэу чыгум дэлэжьэрэ Отэщы-къо Аслъан Шэуджэн районым щыщ къуаджэу Мамхыгъэ ша-плугъ, щэпсэу. МэкъумэщышIэ-

фермер хьызмэтшIапIэу ащ зэ-хищагъэм «Былымахьу» зыкIы-фиусыгъэр былым пашьэхэр зэ-рэщиIыгъэхэ закъом паеп, ахэм аригъэшхышт Iус зэфэшхьаф-хэр къызшигъэкIыхэрэ губгъо-хэри илэх. Чэм заулэкIэ ригъажы, ифермер йофшIэн илэхэхэм за-щиушъомбгъугъ. Тызхэт уахь-тэм ащ чыгу жоокIупIэ гектар 1500-м фэдиз къыфэгъэзагъ, былым пIэшъэ шхьхэ 70-м кы-щымыкIэу ехьу.

Мы пстэур Отэщыкъо Аслъан къызфеслолагъэр илэсыбэ хьу-гъэу губгъор икIуапIэу зэрэщы-тыр, чыгум уасэу илэр зэришIэ-рэр къыкIэсэгъэтхышъ ары. Мээ шьолъырхэм шыагъэу къа-хьырэр зыщызехишIэн чыплэ ар зитыр бэшлагъэ.

— Мыгъэрэ йоныгъом гушыагъо къытфимыхыгъэми, чIыопсым изытет зэрарэу тилэ-жыгъэ хьасэхэм къарихыгъэм бжыхьасэхэр къызэрэтэтэнхэ фэягъэм бэу къышигъэклагъэми, дэгъоу ошIэба тапэрэ илэхэхэм хьэми коцми къатыштыгъэр зыфэдизыгъэр, — бэкIэ зыщы-гугъыштыгъэ бжыхьасэхэм къа-рихыгъэр зэрэмакIэм гукъао къызэрэфыхыгъэм къыкIи-гъэтхыгъэ къысIуагъ Аслъан бэмышIэу сызылэклэм. — Ащ фэдэу бжыхьасэхэмкIэ тилоф ты-зэрэфаеу зыщызэпымыфэгъэ илэсым джыри зэ дэгъоу шыпкээр нафэ къытфимыгъэ-джа укъызыкIэупчIэгъэ мээ шьолъырхэм чыгулэ лэжыгъа-бэкIэ къыотэнным фэшI мыма-кIэу шыагъэу къызэрахьырэр. Зэ-горэм алоу зэхэсхыгъагъ мээхэр чыгум ытхьабылхэу. Мээ шьол-лъырхэу илэсыбэ хьугъэу тигу-бгъохэм ащагъэтIысыгъагъэхэм тилэжыгъэшIэпIэ чыгухэр къытфаухьумэх, жьыбгъэшхохэу жьогъэ шхьхьагъор тезыхын зылгэкIыштыгъэх ахэр арых апэ-лутхэр.

— Мыгъэ сыда адэ ахэм яIэ кIуачIэр анахь зэхэозгъэшIа-гъэр? — сеупчIэ Аслъан.

— Ари боу къэсIон, — ело ащ. — Мары ащкIэ зы щысэ. Асфалыт гъогум къыголь чыгу гектар 50-у бгъуищымкIэ мээ шьолъыр-хэмкIэ къэгъэкIыхьагъэм къы-щыдгъэкIыгъэ хьэм ар дэгъу шыпкэу нафэ къысфимыгъэ. Гъогум щегъэжыагъэу губгъом ихьэрэ мээ шьолъырым хьэ хьа-сэм щыщ Iахьэу метри 150-рэ фэдиз зышъомбгъуагъэу къыго-лым изытет гузэгум лэшэу зэ-

рэтэкIырым фэшI симеханизатор кIалэхэм а шьолъырыр апэу йа-хыжынынэу ясIуагъэти агъэзэ-клагъ. Ащ гектар тельтэу цент-нер 64-рэ къытыгъ. Ащ къыпы-лэу мээ шьолъырым ишыагъэ тэрзэу зылъымылэсыгъэм кы-тхыгъэр ащ ызыщанэ бэп зэрэ-хьугъэр.

— Сыда ар къызыхэкIыгъэу плытэрэр?

— Бжыхьэ жьыбгъэм, кIымэ-фэ чышIэм мээ шьолъырыр апэ-лут, чыгум осэу къытесэрэр жьы-бгъэм тырыригъэхьэрэп, ыла-псэхэмкIи чыгум «лоф дешIэ». Арышъ, мээ шьолъырхэр тилэ-лэгъушIух. Ахэр къэтыухьумэн-хэ, дгъэкъэбзэнхэ, чыг гъугъэ-хэр ахэтыупкIынхэ, ищыклагъэ зыщыхьурэм, чыг цыкIухэр ахэдгъэтIысхьанхэ фае. А пстэури згъэцакIэщтыгъэ згъэлэжьэрэ чыгум тет мээ шьолъырхэр зэкIэ къысфагъазэхэу, къыстыратхэхэу, ахэм сызэрапылым тезгъэкIуа-дэрэмкIэ Iэпылэгъу къысфэхьу-хэу йофыр гъэпсыгъагъэмэ.

Фермер цIэрыIом мы йофы-гъомкIэ къыдырегъаштэ ащ ихьызмэтшIапIэ игъунэгъоу зи-чIыгухэр къеоллэхэрэ СПК-у «Зарям» иагроном шхьалэу Къохъужь Азэмагъ.

— Мээ шьолъыр дэгъух ти-хьызмэтшIапIэ ичыгухэр хьэсэ-хьасэу зэтэзыутыхэрэр, лэшэу тафэраз илэсыбэкIэ узэкIэлэ-бэжмэ ахэр зыгъэтIысыгъэ-хэм, — ело ащ. — Ахэр занкIэ-хэу, шыаубгъохэу, чыг зэфэ-мидэхэу зэхэтхэу агъэтIысыгъэх. Илэсэ къэс тичIыгухэр гъэбэ-жьукIэ къызэрэтатэхэрэм ахэм ялахы мымакIэу хэлъ. Чыгхэр, мээхэр сыдигъорэ уахьти цы-фым игъогъух.

Джы зыдгъэзэн Красногвар-дейскэ районымкIэ. Ащ иадми-нистрация ипащэ игуадзэу, мэ-къу-мэшымыкIэ игъэлорышIапIэ ипащэу Шыаукъо Ислъам мыгъэ-рэ йоныгъом икIэух гушыIэгъу тыфэхьугъагъ. Ащ къытфилотагъ районым йоныгъор зэрэщыкIуа-гъэр, бжыхьасэхэм къарахыгъэр мыбэми, ахэм мы илэсым уасэу ялэм къэзыгъэкIыгъэхэр зэригъэ-разэхэрэр.

— Ислъам, тыфэягъ шыуигуб-гъохэм арыт мээ шьолъырхэм о-пшхьэкIэ узэряплъырэм фэгъэ-хыгъэу гушыIэ заулэ къытэпIон-нэу, — адрэ упчIэхэм ахэтэу тыз-гъэгумэкIырэ йофыгъоми къытед-гъэгъушыIэ зэрэтшIонгъор етIэло.

— УпчIэ дэгъоу къэжугъэу-

цугъ ар, — ежыри а йофым зэ-ригъэгумэкIырэр игушыIэхэм къахэщэу кырегъажьэ ащ. — МакIэп мээ шьолъыр дахэхэу тигубгъохэм арытхэр, къэсIонэу сшIэрэп ахэм зэкIэмэ километ-рэ пчъагъэу зызэрэрашьырэр, ау макIэп. Ар дэгъу, ау къэсымы-гъэкIурэр илэсыбэ хьугъэу ахэр зыми фэмыгъэзагъэхэу, зыналэ атезыгъэтын щымылэу зэрэщытыр ары. Сицыхьэ пыгъэ зытелъыр тигубгъохэм ахэр арымытыгъэхэм, лэжыгъэу къащыдгъэкIырэм къарытхьырым къызэрэщыкIэщты-гъэр, урысхэм эрозия зыфалорэ узым чыгум шыагъэу хэлъым хэпшыкIэу къызэрэщыгъагъэ-щтыгъэр ары. Чыгхэм альпэсэ-хэмкIэ чыгум «лоф дашIэ». Ар зы. ЯтIонэрэмкIэ, лэжыгъэ хьа-сэхэм ахэр «якъэрэгъулых». ЯщэнэрэмкIэ, кIымэфэ лъэхьа-ным осэу къэсырэр чыгум бэрэ телъыным ахэр фэлажьэх. Зэрэ-слытэрэмкIэ, лэжыгъэр бэу къэтхыжынынымкIэ тракторым, комбайнэм ягъусэхэу мээ шьол-лъырхэри цыфым къыфэлажьэх.

Джыри зы фермер игушыI. Джэдэжэ районым КФХ-у итхэм анахь ин Сергей Анисимовым зэхышIагъэу цIэу «Анисимов» зы-фиусыгъэр. Илэсыбэ хьугъэу мыщ чыгум ыIэ хэлъ. Красно-дар дэтыгъэ мэкъумэщ институ-тэу джы университет хьужыгъэм агрономхэр къэзгъэхьазырхэрэ ифакультет къыухыгъ. ЦIэтэдзэу агрономхэм «губгъом итехно-логхэкIэ» зэряджэхэрэр къэзы-гъэшпыккэжыхэрэм ащыщ лIэу зигугъу къэсшIырэр. ШIэны-гъэлэжэ-агрономкIэ ащ уеджэ-ныр тефэ шыпкэ. Краснодар, Ставрополь, Ростов йоф ащызы-шIэрэ шIэныгъэлэжьхэу хьэм, ко-цым ыкIи соем ячылэпхэ лъэп-къышIухэр къыхэхыгъэнхэмкIэ гъэхьагъэ зышIыхэрэр иIэпы-лэгъухэу фермерым ахэм къыха-хыхэрэр ичIыгухэм ащеушэтых. Ащ даклоу шыагъэ нахь къатэу чыгулэ гъэфедэгъэнымкIэ амалэу шылэхэм альэхьэ, къыхыхыхэрэр игубгъохэм ащеуплъэкIух.

Ащ фэдэ цыф гумызагъэу чыгоу тызгъашхэрэм фэдэу къытфихырым хэгъэхьогъэным мышпыжьхэу пылым сызшылу-клагъэхэм ащыщ мээ шьолъыр-хэм еплъыкIэу афырилэр зэзгъа-шIэ сшIонгъоу упчIэхэр фэгъэ-уцугъэх.

— Сергей, угубгъохэу лэ-жыгъэ зэфэшхьафхэр къыз-щыбгъэкIыхэрэр зэкIэ мээ шьол-

лъырхэмкIэ зэрэзэтеутыгъэхэм шыагъэ горэ къета?

— МакIэп ахэм шыагъэу къытфахьырэр, — ело упчIэу ес-тыгъэр ыгу рихьыгъэу. — Ахэр тфэгъэтIысыгъэхэм ашIэщтыгъ лэжыгъэшIэпIэ чыгухэр ухьу-мэгъэнхэм мэхьанэу илэр зэрэи-ныр. Ау иуахьтэ зикIыкIэ мы-кIодыжынын шыIэп. Тимэз шьол-лъырхэри уахьтэм дэжыгъэх, чыгъэу ахэкIодыкIыгъэр бэ, гъугъэу ахэтыри макIэп. Хэти ыналэ ахэм непэ атетэп, зыми имыхэхэу губгъохэм къарынагъэх.

— Шыагъэ зи ахэм къаыхьэу зылохэрэм зэрадемыгъаштэрэр сэшIэ. Ащ фэдэ еплъыкIэ зилэхэм сыда япIон плъэкIыштыр?

— Мы йофым зи хэзымышIы-кIырэр ары тимэз шьолъырхэм фэдэу къытфамыхьэу къэбар зы-гъэлурэр, — ело фермерым. — Ащ фэдэ пстэуи язгъэлэжьунэу сызыфаер уитхыгъэкIэ о альыб-гъэлэсын плъэкIыштышъ, чыплэ горэм усщэ сшIонгъу, — елошъ, фермерым имашинэкIэ губгъом техьэ.

Шьоф гъогум зыгъу къеоллэ-рэ хыпкъэу хьэр зытетыгъэу бгъуищымкIэ мээ шьолъыр шхьуантIэхэмкIэ къыгъэкIыхьа-гъэм дэжэ тыкышэуцу. Уцыжъ-хэр ябагъэкIэ зэфэмидэхэу къыз-теклэхэрэ чыгу Iахьым ферме-рым къырилолIэщтым сшыаубэ дэшIэ.

— Ольэгъуа джабгъумкIэ шылэ мээ шьолъырым къыше-гъэжыагъэу метри 150-рэ фэдиз ишъомбгъуагъэу ащ голъым ушыр нахыбэу къызэрэтекIагъэр ыкIи нахь лъагэ къызэрэхьугъэр? Джа чыплэм шылушхыжыгъэ хьэ гек-тар пэпчъ центнер 75-рэ къытыгъ, ащ къыголь чыгоу гузэгум илэу уцыр нахь зыщымакIэм изы гектар къытхыгъэр центнер 35-рэ. Ащ фэдиз зэтэкIыныгъэр «зилэшIагъэр» мо къэлэжьорэ мээ шьолъырыр ары. Ащ жьыб-гъэм римыгъэхэу чыгум къы-тесэгъэ ос куур къытыригъани, шынэгъагIэр щигъэбэгъуагъ.

Ащ изакъоп Сергей Анисимо-вым мээ шьолъырхэм шыагъэу къапылхьэрэр. Дэгъоу ешIэ бэ-шIагъэу чыгум дэлэжьэрэ фер-мерым лэжыгъэр гъэбэгъогъэ-нымкIэ ахэри IэпылэгъушIоу зэ-рэщытхэр.

Джы сынэсыгъэ республикэм мэкъу-мэшымыкIэ иминистрэу Юрий Петровым мыгъэрэ йоны-гъом икIэуххэм афэгъэхьыгъэ пресс-конференцияеу бэмышIэу зэхышIагъэхэм. Ащ журналист-хэм упчIэу щыратыгъэхэм ащы-щыгъэ мээ шьолъырхэм еплъы-кIэу афырилэм ехьыллагъэу фэгъ-гъэуцугъэр, лэшэуи ыгу ар ри-хыгъэ.

— Ар зигъо шыпкэз йоф, — ыуагъ министрэм. — Тиреспу-бликэ игубгъохэм бэ мээ шьолъы-рэу арытыр. Ахэм янахыбэмэ язытет уигъэрээрэп. Жы хьугъэх, ахэкIодыкIырэр макIэп. Адыгеим и Лышхьхэ ыкIи и Правительство а мэхьанэ зылэ йо-фым лэшэу егъэгумэкIых. Рес-публикэм иминистрэхэм я Каби-нет изэхэсыгъохэм ащ тащыте-гушыIэ, йофым хэкIыплэ фэхьу-штым тызэдеусэ. ШIэгъэн фаеу тыкызыфагIорэр мээ шьолъыр-хэр зичIыгу тетхэм афэгъэзэ-гъэнхэр, нахь къызэтенэгъэ чы-плэхэр гъэкъэбзэгъэхэу, зыщыкIа-гъэхэм чыг цыкIухэр ахэгъэ-тIысхьэгъэнхэр, жьыхэр гъэкIо-дыгъэнхэр ары. Сызэрэгугъэ-рэмкIэ, а йофыгъохэм язэшIохын ехьыллэгъэ унашъо шIэхэу шы-лэшт. ГумэкIэу тилэхэм зигугъу къэтшIыгъэ йофыгъоу мэхьанэ зэтыгъэн фаер ащыщышъ, ащ зэшIохыкIэу илэштым тызэде-жъугъэгупшыс.

ЛIЭХЪУСЭЖЪ
Хьаджэрэтыбый.

Адыгэ Республикэм изаслу-женнэ журналист.

Архивыр ыугъонжъыгъ, зэригъэзэфэжъыгъ

1922-рэ илътэсым шышхъэ-лум и 10-м Адыгеим Прокуратурэм иорган шызэхашагъагъ. Джы ар илътэс 90-рэ мэхъу. Юбилеим ехылаагъэу къэс-лутэщтыр бэшхоп. Ар къэс-гъажъэ сшлоигъу илътэсыбэрэ Прокуратурэм хэтыгъэу, Адыгэ Республикэм и Прокуратурэ иветеранхэм ясовет итхьаматэу Гъонэжыкыо Мурат ехылаагъэу гушылэхэмкIэ. Ар къалэу Мыекъяупкэ кышчыгъу, Свердловскэ юридическэ институтыр кызиухыгъэм кышчыублагъэу прокурор ыкIи лыхъон Iофхэм апылгыгъ. Исэнэхат епхыгъэ шIэныгъэ дэгъоу ыкIи опытуу илэхэр ныбжьыкIэхэм къашхъэпэжыгъ. Пенсией эмэкIо ужым Адыгэ къэралыгъо университетым шыригъаджагъэх, Адыгэ Республикэм и Лышхъэ дэжэ бзэджэшагъэхэр афэгъэгъуэгъэнхэмкIэ комиссией шызэхашагъэм ипаш.

Адыгэ Республикэм Прокуратурэр зэрэщызэхашагъагъэм ехылаагъэ архив материалхэр угъонжыгъэнхэр, апэрэ мафэхэм къашчыублагъэу ащ пашэу илагъэхэм ацIэхэр къелогъэнхэр, ахэм шылэныгъэ гъогоу къакIугъэм кытегушылэгъэныр Мурат пшъэрыл зыфишIыжыгъагъ. А Iофыр псынклэгъуагъэп ыкIи кызырэкIоу шытыгъэп. Уналэ зытебдзэн плъэкIышт материалхэр кыгъотыхэрэр зэлуигъахъэхэ, ащ Къыблэ федеральнэ округыр зэрэпсаоу кыкIухъагъ. ГухэкI нахъ мышIэми, заом, машIом ыкIи нэмыкIхэм апкъ кыкIэу, ар-

хивхэр икыоу кызышхъагъэнхъын амылгъэкIыгъэхэри ахэтыгъэх. Джащ тетэу мыпшыжъэу илътэсшэ материалхэр зэлуигъахъэх, Iоф адишлагъ. Аужыпкъэм, 2009-рэ илътэсым, Адыгэ Республикэм изаслуженнэ юристэу, юстицием истаршэ советникэу Гъонэжыкыо Мурат ытхыгъэ тхылэу «Прокуратура Адыгеи — страницы истории» зыфиIорэр республикэм и Прокурор ыпашхъэ рилъхъагъ.

Непэр ар Прокуратурэм иIофшIэхэм ястолтелъ тхылэу хъугъэ. Ащ дэбгъотэщтых ясэнэхъатэгъухэм яIофшIагъэхэм, къулыкъур зышахыгъэ чIыплэхэм, законностыр гъэпытэгъэным яIахъэу хашIыхъагъэм яхылаагъэ къэбар гъэшIэгъонхэр. Прокуратурэм иIофшIагъэхэм яхылаагъэ къэбархэр Гъонэжыкыо Мурат зериугъонштыгъэхэм иджэрпэдджэжъэу Урысые Федерацием и Генеральнэ прокурорэу Ю. Я. Чайкэ 2010-рэ илътэсым жъоныгъуакIэм и 7-м кыдыгъэкIыгъагъ номерэу 195-рэ зытет унашъоу «Прокуратурэм иветеранхэм ыкIи ипенсционерхэм яобщественнэ организациехэм зэраделажъэхэрэр нахъ дэгъоу зэхэщэгъэным фэшI шIэгъэн фаехэм яхылаагъэ» зыфиIорэр. Унашъом егъэнафэ ветеранхэм афэгумэкIыгъэн, ахэм опыгышхоу ялэр прокурор кадрэ ныбжьыкIэхэм алыгъэлэсыгъэн ыкIи нахыжъхэр ящысэтэхыпIэу гъэпсыгъэн зэрэфаер.

А унашъор игъо шыпкъэу зэрэщтыр тинепэрэ шылакIэ

шысэхэмкIэ хэтэлъагъо. Ыпэ-кIэ зэлашIэщтыгъэ артистygъэр, спортсменыгъэр, общественнэ IофшIэу шытыгъэр ащыгушпэжыгъэу, тхьамыкIэ шылакIэм екIуалIи ищы-лэныгъэ ащ зэрэщыухыгъэр къэбархэм кытлэагъэлэсы. Ар тэрэзеп. Генеральнэ прокурорым иунашъо нахыжъхэм афэгумэкIыгъэн, зыфэныкыохэр, кыныгъоу ялэхэр зэгъэшIэгъэнхэ ыкIи зэкIэмэ анахъ шхъаIэу шытыр ахэм опытуу ялэр IофшIэныр зыгъэжъэгъэкIэ ныбжьыкIэхэм алыгъэлэсыгъэн фаеу егъэнафэ. БгъуитIумкIи ащ шIуагъэ къеты:ныбжьыкIэхэм нахыжъхэм яопыткIэ IофшIэным зыфагъасэ, ветеранхэр ялфыгъэхэм, ахэм къакIэхъуагъэхэм аргъушхо, ежъхэри зэращымыгъушпагъэхэм егъэразэх.

УФ-м и Генеральнэ прокурор иунашъо кызыдэкIыгъэр илътэситIу хъугъэ. А плъэм кыкIоцI республикэм и Прокуратурэ, районхэм ащылэ прокуратурэхэм архивхэр ялэхэ хъугъэ, законностыр зыгъэпытагъэхэм, дзэм хэтхэу зыпсэ зытыгъэхэм, партизан отрядхэм ахэтыгъэхэм яхылаагъэ стендхэр тыдэкIи къащызэлуахыгъэх. Прокурор IофшIэныр Адыгеим, Краснодар краим, нэмыкI чIыплэхэм ащылэзыгъэкIуатэщтыгъэхэри ахэтых.

УФ-м и Генеральнэ прокурор иунашъо агъэпэкIэжыгъэ, опытымкIэ зэхъожыгъэн гухэлъым тегъэпсыкIыгъэу ветеран куп бэмышIэу Джэджэ районым шылэ Прокуратурэм

рагъэблэгъэгъагъ. Прокуратурэм иIофшIэн зэрэзэхашагъэр зэгъэшIэгъэным, ыпэ-кIэ IофшIэщтыгъэхэм яопыт зышхыгъэгъэзэгъэным ямыза-кыоу, АГУ-м июридическэ факультет кызыухыгъэу тызы-хэт илътэсым имэзае и 10-м районым и Прокурорэу агъэ-нэфэгъэ К. А Теуцожым культурнэ программы къафы-зэхищэгъагъ. Ащ диштэу Гончаркэм дэт дендрологическэ паркэу П. В. Букреевым ыцIэ зыхырым ыщэгъагъэх. Ащ идиректор ипшъэрлыгъэр зыгъэцэкIэрэ А. К. Яриценкэм гъэшIэгъонэу къафилотагъ ахэм кыагъэкIырэ чыгъ ыкIи нэмыкI лъэпкъхэу дунаим ичIыплэ зэфэшхъафхэм къарашыгъэхэр зыфэдэхэр, зэраделажъэхэр шIыкIэр. Зыфэдэ шымылэ мы чIыплэ дахэр Джэджэ ыкIи Белореченскэ районхэм кыарыкIыхэрэм якIопIэхо хъугъэ. Парк дэхэ дэдэр, къэбзэныгъэ илэу ар Iыгыгъэныр ученэ-агрономэу А. К. Яриценкэр ары нылэп зэлъытыгъэр. Зыгъэрэзэнэу шытыр парк-заповедникыр прокурор кызухъумэныгъэм кыхиубытуу зэрагъэпсыгъэр ары. Гъэзетым амалэу кыситыгъэр кызыфэгъэгъэдэзэ гъэзет-еджэхэм аналэ тырызгъадзэ сшлоигъу Джэджэ районым ыкIи Адыгэ Республикэм зифэшъошэ якъэралыгъо къулыкъухэр зыфэгумэкIыхэрэ объектэу ар шытын зэрэфаем.

Прокуратурэм июбилей Iофтхъабзэхэм зафагъэхъазырзэ, Адыгеим адрэ ирайонхэми ветеранхэр ащылэщтых.

Галина РУДАКОВА.
АГУ-м июридическэ факультет уголовнэ правэмкIэ икафедрэ идоцент, Прокуратурэм иветеран, юстициемкIэ старшэ советник.

Япчъагъэ хэхъо зэпыт

IэкIыб къэралыгъоухэм къаракIхэу Урысые Федерацием Iоф шызышIэн е шыпсэун гухэлъ зилэхэм япчъагъэ мы аужырэ илътэсхэм хэхъуагъ. НахыбэрэмкIэ ахэр СССР-м хэтыгъэ къэралыгъоухэм къарэкIых. Цыфхэм ящылэкIэ-псэукIэ зэрэдэм кыыхэкIыкIэ яунагъоухэр къабгынэнхэ, «зэрафэхэу» нэмыкI хэгъэгухэм арысынхэ, гъэбылгыгъэкIэ Iоф ашIэн фаеу мэхъу. Ау ащ да-кIоу ахэм ащыщыбэм УФ-м изаконодательствэ кыдылгытэрэ лъэныкыохэр агъэцэкIэхэрэп, фытыныгъэ зимылэу кыхъэрэри бэдэд.

Шапхэу шылэхэр зыгъэцакIэхэрэм Iэпылэгъу афэхъугъэным, рэхъатэу Iоф ашIэнымкIэ амалэу кыаритыхэрэр нахышлу шIыгъэнхэм Урысыер фэхъазыр, ау лъэныкыохэр зэгурьлонхэм пае мигрантхэм ежъ къагъэфэрэри шIокI имылэу агъэцэкIэн фае.

НэмыкI субъектхэм афэдэу Адыгэ Республикэми мы гухэмкIыгъор шхъащыт. Ар къеушыхъаты республикэм имиграционнэ къулыкъу мы лъэныкыомкIэ ыгъэунэфырэ хъугъэ-шлагъэхэм япчъагъэ зэрэхахъорэм. ЕтIани мы аужырэ илътэсхэр пштэхэмэ, мигрантхэм зэрэхъэрэ бзэджэшагъэхэм япчъагъэ хэпшыкIэу зэрэхъуагъэм уимыгъэгумэкIын ылэкIырэн.

Шышхъэлым и 1-м Адыгеим иправзухъумэкIо органхэм зэхашагъэ Iофтхъабзэхэм яшIуагъэкIэ, фытыныгъэ ямылэу Узбекистан кыкIыгъэ нэгъырэ 44-у АР-м исыгъэхэр къаубытыгъэх. КъэралыгъуитIум азыфагу илътэ зэзэгъыныгъэм димыштэу Урысыем игъунапкъэ кызыпачи, ахэр Адыгеим кыыхъагъэхэу агъэунэфыгъ. Къуаджэу Тэхъутэмыкъяе ипроиздственнэ унэ горэм ахэм зышагъэбылгыштыгъ. Мы унэр бэджэндэу зыштагъэр ыкIи IофшIаплэр кышчызэлэузыхыгъэр правзухъумэкIо органхэм агъэунэфыгъ. Мигрантхэм мыш Iоф зэрэщашIэщтыгъэм дакIоу шышхэщтыгъэх ыкIи шычыештыгъэх. Гъомылапхъэу агъэфедэщтыгъэм изытет зэгъэ-шIэгъэным пае Роспотребнадзорым АР-мкIэ и ГъэлорышIаплэ испециалистхэм уплъэкIунхэр зэхашагъэх. Фытыныгъэ зимылэу республикэм исыгъэхэр энэгъуагъо джырэблагъэ кызыдкIыгъэхэм агъэкIожынхэкIэ.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

Къэралыгъом ыналэ атет

Зянэ-зятэ зимылэжъхэм е ахэм къалахыгъэ клэлэ-цыкIухэр еджэфэхэ, етIанэ еджэныр къаухэу алъэ теуцофэхэ, шылэныгъэм ахэр хэгъозэфэхэ алъы-плъэныр къэралыгъом ипшъэрыл. А лъэныкыомкIэ Адыгэ Республикэм гъэсэнэгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ и Министерствэ Iофэу ышIэрэм тыщигъэгъозагъ министерствэм иIофшIэу Лариса Самоквитовам.

Ащ кызыериIуагъэмкIэ, зянэ-зятэхэр зимылэжъхэу е ахэм суд IофкIэ къалахыгъэхэу социальнэ Iэпылэгъу зыщыкIэгъэ ныбжьыкIи 137-м мыгъэ республикэм иеджэплэ зэфэшхъафхэр къаухыгъэх. Ахэм ащышхэу нэгъырэ 19 сабий ибэхэм ыкIи зянэ-зятэхэм къалахыгъэхэр зышеджэхэрэ Адыгэ республикэ еджэплэ интернатым кычIэкIыгъэх. Адыгэ специальнэ еджэплэ-интернатэу я 8-рэ категорияе зилэр нэгъыри 6-мэ, Адыгэ клэлэгъэджэ колледжыр — 14-мэ, республикэ профессиональнэ лицеир — 37-мэ, профессиональнэ лицееу N 2-р нэгъырэ 32-мэ, профессиональнэ ли-

цееу N 4-р — 10-мэ, N 7-р — 19-мэ къаухыгъэх.

Ахэм яфитыныгъэхэр къэралыгъом къеухъумэх. Фытыныгъэхэм ахэхъэх еджаплэм кычIэкIыхэрэм социальнэ психологическэ Iэпылэгъу афэхъугъэныр, унэхэр ятыгъэнхэр, сэнэхъат ягъэгъотыгъэныр ыкIи IофшIэным Iугъэхэгъэнхэр.

Мыгъэ интернатхэм е профессиональнэ лицейхэм къачIэкIыгъэ нэгъыри 137-м шыщэу 112-мэ еджэныр лъагъэ-кIотэшт. Ахэм яфитыныгъэхэр АР-м ишхъэхэ ыкIи правовой актхэм къащыдэлгытагъэх. Анахъэу ахэм афэгъэхыгъэр АР-м изаконэу «Зы-

ныбжэ имыкыгъэхэм опекем ыкIи попечительствэм алъэ-ныкыокIэ Iофэу адашIэрэр зэрэзэхашагъэр» зыфиIорэр ары. Ащ нэмыкIэу, АР-м гъэсэнэгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ и Министерствэ иунашъокIэ, зянэ-зятэ зимылэжъхэу еджаплэхэм къачIэкIыхэрэр шылэ-ныгъэм хэщэгъэнхэм фэлэжъэрэ программэу 2012 — 2014-рэ илътэсхэм ателытагъэр ыштагъ. Ащ къыделгытэх интернатхэм къачIэкIыгъэхэм ясоциальнэ статус елытыгъэу шылэныгъэм нахъ хэгъэгъозэгъэнхэмкIэ зехъэгъэн фэе Iофтхъабзэхэр. Ащ елытыгъэу еджэплэ-интернатхэр кызыухыхэрэм Iофэу адашIэрэр нахъ агъэлэшыгъ, нахъ лъэныкыуабэ кызылгыубыты хъугъэу плытэн плъэкIышт.

Арэу шытми, уплъэкIунхэм кызырагъэлъагъорэмкIэ, интернатхэм къачIэкIыхэрэм зэралышIэхэрэр, шылэныгъэм хэгъэгъозэгъэнхэмкIэ Iофэу адашIэрэр екъу пIон плъэкIыштэп. Нэгъырэ пэпчэ Iофэу адашIэрэм уигъэразэу шытэп. Программэм кыдылгытэрэ Iофтхъабзэхэм теурыкIуагъэ-

кIэ зэрякIуалIэхэрэм кыыхэкIэу зэшIохыгъоэ Iофыгъо-хэр къэуцух. Еджэплэ-интернатхэм ыкIи профессиональнэ гъэсэнэгъэ кызытырэ еджаплэхэу клэлэ ибэм опе-кун имылэ зыхъукIэ а пшъэ-рылгыр зыгъэцакIэхэрэм Iо-фыр тэрэзуу ыкIи икыу фэди-зуу зэрэзэшIуамыхэрэм кы-хэкIэу, еджэплэ-интернатхэм къачIагъэкIыхэрэм сэнэхъат зэрямылэм пае IофшIаплэ амыгъотэу кыыхэкIы. Ахэм зэкIэмэ акIылу къэхъу зыщы-псэун унэхэр зэрямылэхэр.

УплъэкIунхэм кыагъэлэгъуагъ АР-м гъэсэнэгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ и Министерствэ иунашъоу мы илътэсым имэзае аштагъэр икыу фэди-зуу зэрамыгъэцакIэрэр.

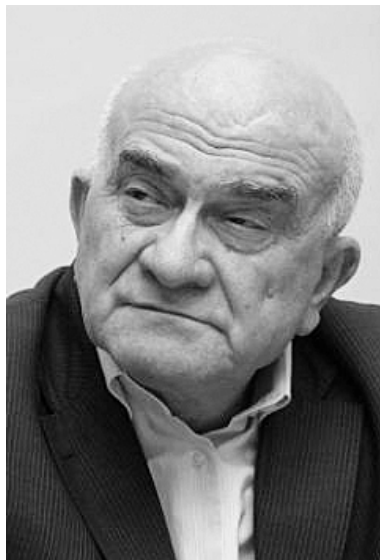
Интернат учреждениехэм е спецеджаплэхэм яIофшIэн шыкIагъэхэр фэхъух. Ахэм ащышых сабийхэм атефэрэ ахъщэр икыу фэдизуу зэрара-мытырэр. Ащ фэдэу Адыгэ Республикэм ипрофессиональнэ лицееу N 2-м еджаплэм кычIэкIыхэрэм атефэрэ ахъщэр икыу фэдизуу аратыгъэп. ЗэкIэмкIи клэлэцыкIухэм ара-тын фэе ахъщэм ипроцент 43-рэ нылэп алэкIэхъагъэр.

(Тукорр.).

ПЕНСИЕ СИСТЕМЭМ ИЗЭХЪОКЫНЫГЪЭХЭР

Бюджет Юфышлэхэм ялэжьапкIэ кьэлэтыгъэн фае

Джащ фэдэ шхъэ зилэ тхыгъэ Евгений Ясиным «Российскэ гэзетым» кыригъэхъагъ. Мылыр телекэтынхэм бэрэ ащытэлъэгъу, иеплъыкIэхэр нэмыкIхэм кьаIохэрэм атемыфэуи кыхыкIы. Тыгу кьэдгъэкIыжмэ хуыт Б. Ельциным илэхъанэ ар УФ-м экономикэ хэбьоныгъэхэмкIэ иминистрэу зэрэщытыгъэр. Джи Лъапкь ушэтынхэмкIэ университетэу «ЭкономикэмкIэ апшэрэ еджапI» зыфиIорэм инаучнэ паш. Ащ итхыгъэ тынаIэ тетидзэнэу зыкIэхурэр пстэуми алыIэсырэ пенсие системэм зэхъокыныгъэу фэхуытхэм иеплъыкIэхэр кьазэрарилуалэхэрэр ары. Ащ мыруштэу етхы:

УФ-м и Правительствэ Ионыгъом ехуылIэу рахыллэнхэ фае пенсие реформакIэм лъапсэ фэхуытхэу агъэхъазырыгъэхэр. Ащ ехыллэгъэу джи зытегушыIэхэрэ предложенихэм сэ ренэу салъэплэ. Шыпкьэр пIощтмэ, сэ ахэр гукъао кысхъых. Къыныгъохэр непэ зэшIохыгъэнхэм ычIыплэIкIэ, ахэр ыужкIэ дагъэ-зыжынэу зэкIахъэхэу кысхъэху. Тыфай-тыфемыми, ахэр зэшIохыгъэнхэ фаеу хуыт! Ау зызэшIотхытхэр зэкIэтхъажьынэу уахътэ кытфэнагъэн.

Пенсие системэм иреформэхэр жьы хуыгъэ закъохэр арэп зылылэсыхэрэр, экономикэр бэдэр зэфыщытыкIэ шылаIэм те-щэгъэным иIофыгъохэу джи кызнэсыгъэм зэшIохыгъэ мы-хуыгъэхэм ягупчэ шыпкьэ ахэр еуцох. Ау, кызырэрэшIошIырэ-мкIэ, а Iофым егупшысэхэрэп. Гу-щылэм пае, пенсиехэм ахъщэ зыщызIуагъэкIэрэ Iахъэу яIэм хагъэхэрэ мылькыу проценти 6 хуэрэ проценти 2 шыжыгъэ-нэу с тежыжыгъэпэнэу зыгъэ-нэфэрэ предложенихэр шыIэх.

ЗэрэхуэрэмкIэ, ыпкIэ зэрэ-щытыгъэу джыри Пенсиехэм-

кIэ фондир шIушIэ организа-циеу гэпсыгъэ фэдэу кызы-щытэгъэху. Зэрэщыт шып-кьэмкIэ IудэнакIэм фэдэу ащ епхыгъэх зэкIэ хэгъэгум потреб-лениемкIэ ыкIи накоплениемкIэ имеханизмэ ипкыгъохэр. Пен-сиехэмкIэ фондир страховой мылькыу шызIуагъэхэрэ нахыбэ зыхуыкIэ, «ахъщэ кIыхъэхэр» зIуагъэхэрэ, урысые экономи-кэр гъэкIэжыгъэным иамалы-шIухэр шыIэхэ мэхъух. Ащ имызакъоу, жьышхъэ шылаIэр нахышIу хуыным фэшI мы-кьэралыгъо пенсие фондхэм ахъ-щэ ащызIуагъэхэрэным цыф-хэр кIэбгъэгъушIунхэ олэкIы. Ащ пае зIуагъэхэрэ Iахыр агъэлорышIэным ыкIи фэдэ кы-рагъэтыным фэшI а фондхэм аратын алъэкIы. Ау джи зэкIэри тырахыжхэ е нахэ макIэ ашIыхэ зыхуыкIэ, ежхэм яшIоигъоны-гъэ тетэу пенсиехэм апае мылькыу зIуагъэхэрэным цыфхэр кIэб-гъэгъушIунхэ плъэкIытхэп. Джащ тетэу мылькыу зIуагъэхэрэным епхыгъэ Iофыгъохэр мэкIоды-жыпэх.

Арышъ, мыщ дэжыым «ахъщэ кIыхъэхэр» зыщыбгъэгъушIэ-жыпэн фаеу мэхъу. Зэрэщыт шыпкьэмкIэ ПенсиехэмкIэ фондир изэхэщэн зыфежъэхэм «ахъщэ кIыхъэхэр» зIуагъэхэрэ кыдалытэгъагъ. Шып-кьэ, джыдэдэм конъюнктурэм епхыгъэ къыныгъохэр шыIэх, ахъщэ бэдэршIыплэм фэдэ-шхо кьэхъыжы пIон плъэкIы-тхэп. Ау а пIалъэр темыкIынэу хуытхэп. Арышъ, агъэпсыгъэхэу джырэ нэскIэ Iоф зышIэщы-гъэхэ институтхэр бгъэкIоды-жыгъэхэ хуытхэп. КъызырэрэшIо-шIырэмкIэ, а Iофыгъом общест-вэм шытегушыIэгъэн, эксперт-хэм ыкIи специалистхэм яеплъы-кIэхэр кырыгъэлэIэгъэнхэ фае. Пенсие системэм гупшысэ куу зыхэлэ институционнэ зэхъо-

кIыныгъэхэр, ахъщэр кызди-кIышт лъэныкыуаIэхэр гъэнэ-фэгъэнхэр ищыкIагъэу шыт. Джырэ нэскIэ зэрэхъэгъэ Iофы-гъохэр, сэ кызырэрэшIошIы-рэмкIэ, икIунхэу шытхэп.

ПенсиехэмкIэ фондир мылькыу зIуагъэхэрэ ыублагъ. А IофшIэ-ныр джыри нахэ гъэлъэшыгъэн, цыфхэр кыхэгъэлэжьэгъэнхэ фае. Мыщ дэжыым кьэралыгъом пшэрэлыгъэу иIэр а мылькур акъылыгъэ хэлъэу ыгъэлоры-шIэныр, нахыбэу шIуагъэ кы-зыщытытхэ лъэныкыохэм ахэлъ-хъэгъэныр ыкIи ащыгъэлэжьэ-гъэныр, зыныбжэ кьэси пенси-ем кIуагъэхэм нахыбэу фэдэ кьафихъэу ыкIи экономикэм хэбьоныгъэхэр ригъэшIэу ыгъэ-псыныр ары. Джащ фэдэу кьэ-кIоплакIэхэр кьэгъотыгъэнхэр, гушыIэм пае, лъэкъ шыIэкIэ-шIумкIэ Фондэу зэхашагъэм имылькыу непэ сомэ триллио-ни 2-м ехуэрэу гъэфедэгъэныр. Сыда а мылькур ПенсиехэмкIэ фондир гухэлъ гъэнэфагъэ зилэ имылькыу зыкIамагъэфедэ-щытхэр? Зыпари шIуагъэ кымы-тэу ар шылыным нахышIу, мыбэшхоми, фэдэ кьэгъэты-гъэныр.

КысашъуIу сыдым пае ре-формакIэр рагъэжъагъа? Опера-тивнэ гухэлъэу ащ иIэр Пенсие-хэмкIэ фондир мылькур икIоу зэригъотылIэгъэу гъэпсыгъэныр ары. Федэхэмрэ хъарджхэмрэ зэдиштэхэу гъэпсыгъэн гухэлъ шыгъэнафэмэ, IофшIэн языты-хэрэм ямызакъоу, еж цыфхэми Фондир тынхэр халъхъанхэ алъэкIынэу шытын фае. Джы-рэкIэ ауштэу гъэпсыгъэн. Ащи изакъоп. ПенсиехэмкIэ фондир хэгъэкIыжыгъэнхэ фае фэ-гъэкIотэныгъэ зилэ купхэр. Гу-щылэм пае, фэгъэкIотэныгъэ яIэу кIэлэгъаджэхэр пенсием гъэкIотэныгъэ кьэжъугъэнэжы шъушIоигъомэ, а къыныгъор

ПенсиехэмкIэ фондир ыпшъэ дэшъухыжы, фэшIыкIэ гъэпсы-гъэ фонд гъэсэныгъэмкIэ ыкIи шIэныгъэмкIэ Министерствэм шызэхашъуш.

Реформэхэм стратегическэ гухэлъэу агъэнафэрэ демогра-фическэ Iофыгъохэр хэгъэгум кызыщыкIыныгъэхэ ыкIи Iоф зышIэхэрэ нахэ макIэ зыщы-хуыгъэ лъэхъаным пенсиехэм апае мылькыу икIуау Фондир шы-зIуагъэхэрэныр ары. Iоф зы-шIэхэрэ апае зыгъэлажьэхэрэм Фондир тынхэу хагъахъэхэрэ пенсием кIорэ цыфхэмэ пен-сие ятыгъэнымкIэ икIунэу шы-тхэп. Ахъщэу хаубытыкIырэр аго-щырэ Iахыым хэхъэ ыкIи джи пенсием шыIэхэм пенсие ятыгъэ-ным пэлэхъэ. Ащ нэмыкIэу, ыужкIэ пенсием кIощтым зIуа-гъэхэрэ мылькыуи хэгъэхъогъэн фаеу шыт. Непэ Iоф зышIэхэрэ лэжьапкIэу яIэм укыпкыры-кIын зыхуыкIэ, а пшэрэлыгъы-шхор зэшIохыгъэ хуыным уицы-хъэ тебгъэлэтын плъэкIытхэп.

ГухэкI нахэ мышIэми, цыф-хэр уицыхъэ зытебгъэлэтын плъэ-кIышт инвесторхэу лъытэгъэн-хэр шэны тфэхуыгъэн. Сыда Iо-мэ ахэм сидигъуи мылькыу кьа-хэкIыштыгъэн. Арэуштэу зыкIы-щытыгъэр цыфхэм лэжьапкIэу аратырэр дамыгъэкIэу мэщым шаIыгъэ былымым ипсэукIэ фэ-дагъ: шыгъынхэмрэ гъомылап-хъэхэмрэ ащымыкIэнхэ закъом телъытэгъагъ. Iахътедзэ тIэкIу гори алэкIахъэщыгъ, ау гурыт шылаIэм темыкIыгъэхэм инве-стициехэм ахалъхъан мылькыу зэ-IуагъэкIэн алъэкIытхэп, кьара-тырэ мээ лэжьапкIэр аухы ятIо-нэрэ кьэмысызэ. Джи тэ а Iо-фыр зэтхъокIын фае, ар типшъэ-рылъ шыпкьэу шыт.

ЛэжьапкIэр кьэлэтыгъэн фае. Пстэуми апэу врачхэм, кIэлэ-егъаджэхэм, бюджетым епхыгъэ IофышIэхэм аратырэр, ащ ыуж

адрэ отраслэхэм яIофышIэхэм ялэжьапкIи кьэлэтыгъэн фаеу бэдэршIыплэм ыгъэпсышт. Сы-дэуштэу лэжьапкIэр кьэлэты-шта? Ащ ишIыкIэхэм зыкIэ ащыт ахыщэм ипыупкIын хэгъэ-хъогъэнри. ПшэгъэкIыжышхоу зыфэслэгъуэ ар кьэсэIо, ау кызыгурэIо ар ажырэ шыкIэу зэрэщытыр. Реформэшхохэм узафежъэкIэ маневрэхэр зыщы-шыгъэнхэ фэе Iофыгъохэр кы-кьокIыхэу мэхъу. Ащ пае бэ-дэршIыплэм чыфэ кьыныпхын плъэкIышт, джащ фэдэу чыда-гъэмрэ газырэ кьаIэкIорэ фэ-дэм нахыбэу мылькыу кыхэп-хышт. Шыпкьэ, къыныгъохэр ахэм икIуау фэдизэу дамыгъэ-зыжыныхэкIи мэхъу. Ау лэжьа-пкIэр кызышIэгъэкIэ, мылькур зыщыбгошын плъэкIышт лъэны-кыуаIэхэр шыIэхэ мэхъу. Кы-жъугурэIуа ащ кызыгъэкIырэр? ЛэжьапкIэр сыдми кьэлэтыгъэн кьодыр арэп ащ кыкIырэр. ИнститутикIэхэр, цыфхэм мыль-кур зыхалъхъашт лъэныкыуа-кIэхэр шыIэхэ хуытхы, ахэм ащыных ПенсиехэмкIэ фондир, псауныгъэр кьэушъумэгъэным, унэ псэолъэшIыным, гъэсэны-гъэм мылькыу ахэлъхъэгъэныр. Ащ тетэу шыIэныгъэм, бэдэр зэфыщытыкIэ экономикэм ди-штрэ, нэмыкI гъэпсыкIэ иIэ мэхъу.

Джи шъуегупшыс: а зэпстэум зыгорэуштэу мылькыу пэлугъэ-хъэгъэн фае шъуIуа, ищыкIа-гъэба ащ анахэ кIэкIэу шыт Iофыгъохэр гъэфедэгъэнхэр? Китаим я 80-рэ илэхъэм адэжэ а шыкIэм тетэу инвестициехэм мылькыу ащыпэлугъэхъэгъагъ. Реформэхэр пстэуми анахэ дэ-гъоу зыщыкIохэрэ мэкъумэщ от-раслэм ахъщэм нахэ кышыкIэ-упчIэштхэу ыкIи ащ ишIуагъэ-кIэ нахыбэу продукцие кьахы-жыныу, ахъщэм зыкыищэфы-жыныу ыкIи нэмыкI отраслэхэ-ми хэбьоныгъэхэр аригъэшIынэу агъэнэфэгъагъ. Зэрэщыгугъы-гъэхэм фэдэуи кычыIэкIыжы-гъагъ.

Шыпкьэ, мылькыу игошы-кIэ епхыгъэ каналыкIэхэр гъэфэ-дэгъэнхэм цыфхэр пэмыуцужь-хэм нахышIу. Арэуштэу шы-тыным фэшI пенсиехэмрэ псау-ныгъэр кьэушъумэгъэнырэ тын-хэу ахалъхъаштхэм лэжьапкIэр бэкIэ нахыбэу шытын фае. Цыфхэм зэхашIэн фае ялэжьа-пкIэ хэшIыкIэу кызырэрэхъау-гъэр.

Мы кьэсIогъэ шыкIэм ахъ-щэм ыкIуачIэ кызырэлыхырым хигъэхъоным ищынагъо шыI. Арышъ, сакыныгъэшхо хэлъэу зэкIэри зэшIохыгъэнхэ фае. Пенсие системэм реформэхэр шышыгъэнхэр зы илгъэ про-граммэу шытхэп. Ау сыдми кра-ныр кылунынышъ, пенсиехэм мылькыу зыщызIуагъэкIэрэ Iа-хъэу яIэр мылькыу зыщытыраго-щэрэ Iахыым ептыжыны кьоды-ер арэп Iофыр зыфэкIожырэр. Лъэныкыо пстэури куоу зыщы-зэхэфыгъэнхэ фэе Iофыгъошхоу ар гъэпсыгъэ.

ТхьамэтакIэ хадзыгъ

Илээс кьэс тыгъэгъазэм и 3-м сэкъатхэм я Мафэ хагъэунэ-фыкIы. Хэгъэгум иапшэрэ, за-конихъухэ ыкIи гъэцэкIэкIо органхэм, урысыем иобществен-ность сэкъатхэм Iофыгъоу яIэхэм язэшIохын яIахэ гъэнэфагъэ халъхъэ. Ахэм ящыIэкIэ-псэукIэ нахышIум ылэныкыокIэ зы-кьэгъэлэтыгъэным фэгъэзэгъэ

программэм игъэцэкIэн шыIэ-ныгъэм шыпхырашъ.

Непэ Тэхьутэмыкьое районым сэкъатныгъэ иIэу нэгбьрэ миних фэдиз шэпсэу. Сэкъатхэм ярай-он обществэ ипашэхэм, кьоджэ ыкIи поселкэ псэуплэхэм ащы-зэхэщэгъэ пэублэ организацие-хэм ятхьаматэхэм янэплэгъу рагъэкIырэр сэкъатхэм ящыIэ-

кIэ-псэукIэ изытет, ахэм афэгъэ-хыгъэ унашъоу кьыдэкIыгъэхэм ягъэцэкIэн зэрэкIорэ шыкIэр, зыщыкIагъэхэми IэпыIэгъу афэ-хъух. Пэублэ организациехэм япашэхэм Iофыбэ зэшIуахы: сы-мэджэхэм ачIэлъхэм ыкIи со-циальнэ учреждениехэм аща-лыгъэхэм адэжэ макIох, шIухъаф-тынхэр аратых, гушыIэгъу афэ-

хъух, агухэр кьаIэты. Мыхэм яобщественнэ организацие зы-зэхэщагъэр мыгъэ илээс 24-рэ хуыгъэ.

Сэкъатхэм яобществэ IэпыIэ-гъушIоу иIэх ПенсиехэмкIэ фон-дир и Адыгэ Республикэ Къута-мэ ирайон гъэлорышIаплэ (ипа-щэр Цуекъо Саид), цыфхэм IофшIэн ягъэгъотыгъэнымкIэ Гупчэу районным шыIэр (ипашэр Шхъэлэхъо Заур), фирмэу «Нэф» (ипашэр КIэрмыт Мухъ-дин), фирмэу «Гарантиер» (ипа-

щэр Ягъумэ Нухъ), ахэм анэ-мыкIэхэри.

Сэкъатхэм ярайон обществэ илээс пчъагъэрэ итхьамэтагъ Хьут Юныс. БэмышIэу ащ зэ-IуэкIэ илагъ. Ипсауныгъэ изытет зэрэдэм кыхэкIыкIэ иIэнатIэ кыгъэгъылыжыны шIоигъоу Хьутыр кыкIэлъэлугъ. Илэлэу фэгъэцэкIагъ. Ащ ычIыплэ ихъа-гъэр Сэхьутэ Фатим. Ар пэублэ организациехэм ащыт тапэкIэ ипэщагъ.

ХЪУШТ Шэбан.

ДЭХАГЪЭ,

Сятэ янэу, синэнэжэ дэдэу зызакъо силагъ. Егъашлэм тызэ-кларысыгъ. Нэнэжэ дэхагъэ, лушыгъ, шэнышлуагъ.

Хъау, сз зэрэсыем паеп мыщ фэдиз шлугъэр ыцлэ зыклеспхырэр — ежэ Тхъэм кыыхилъхъэгъэ пстэу хэлъыгъэр клэзгъэтхъымэ сшлоигъу.

Сянэжэ нэпкъ-пэпкъ зэхэлъы-клэ зэклужэ илагъ, пшэр цлэн-лъэ-клонлыгъэп, пкъы зэдиштэ гохъэу, адыгэ бзылфыгъэпкъ гъэшкыгъэм сыдигъуи итыгъ. Нэклубэ нэгү хураеу, нэшлуцлэ шлэтхэм гушлор къаклэщэу, пэ къешыыхыгъэ шыгу кыпшышго маклэм зэрэкъушхъэчлэс лэп-къыр ымыгъэгъуащэу, шхъац лужуу тлыргъошго кыхъэр зэ-клэблыхъэгъэ-дэжыагъэу, ауми нэтлэ лупэм шхъац бырбэ дэ-нэгъо налгъэхэр кылузэрэгъахъэ-хэу, шхъатехъор зыщытемы-хъым зэршхъащышор къэ-лъагъоу; ренэу гушлубзылгъ, нэ-гушлор, хэткли нэгунихыгъэу, хъа-лэлэу, зафэу, шлушлэным кыи-фэхъугъэм фэдэу, ренэу зыгорэм фэгумэклыныр, фэулэуныр, имы-хъамелэ цлыфыбэмэ алуигъэ-клэныр инэрыгъыгъэ синэнэжэ.

Синэнэжэ я XIX-рэ лэшлэ-гъум ыклэм кэзхъугъагъ, тина-сып кыхъыи 1977-рэ илътэсым нэс тилагъ. Иакъыл зы пычыгъэ имылуэ, идэхапси мыклуасэу, жызылуиныхъ-гууэ хэжэгъуа-гъэм нахъ зыкыгъэнафи, мэээ зытлущ зысымэдэжэгъэ уж дунай нэфым ехыжыгъ.

Ау уилтэплэ цлыфым ыпсэ егъашлэм кыбгот ыкли кып-шхъащыт. Тэ, ыкьом иехэм, ыкьом ыкьо теклыгъэхэм, ып-хъуишмэ (сятэшыпхъуишмэ) ябынхэм, тинэнэжэ игугуу бэрэ тэшлэ, тыгу сыдигъуи шытэгъа-шлэ, тигъашлэ шыщ хъугъэу ыцлэ, игъэпсыклэ-шыклагъэр тшыгъушпэрэп.

Адыгэм ишылэклагъэр, ышэ-чыгъэ пстэур — дэгъуи, дыйи си-нэнэжыи пэклэклыгъ, ышэлагъэри маклэп. Зауи, гъабли, нэмыкл кынинхъагъухэри илагъэх, ау егъашлэм ушхьонтыгъэ, пызы-хыжыгъэ тхъамыклэ нэгугъэп; умышлэмэ, тхъагъо нэмыкл кье-мыклуэз кыным зыциухъагъэм фэдагъ итеплэклэ: анахъуи нэгү нэфынуу кызыппэгъэу нэфы-рэм гу зылыуиыгъатэщтыгъ, ынитлэ аклэлэ кьэбзэгъэ-фэбэгъэ гуклэгъуми, синэнэжэ адрэ илэгъу нэнэжыбэ этеухъумэгъэ ушлунклыгъэхэми ахагъэклуа-клэщтыгъэп.

Синэнэжэ гъэпсыклэшлуагъ, шэнышлуагъ. Пхъэчпыэм ыгъэ-лъэпэуагъэр зэрэгъубыгъэри, зилахъ кьэмынагъэм идисыгъи шломыскарэхэу, цыкыу-цыкылоу афеплэклызэ, тхъэжъэу, мэкъэн-чъэу, ау нитлур кыгушлуклэу шхыштыгъ.

Сятэжэ тэ, ыкьом иехэм, кьэ-тлэгъугъэп, шылэгъэ хабзэм иилъэс фыргынэхэм зигъашлэ агъэклэклэгъэхэм ашыщ хъугъэ. Ау зы цлыф ыныбжэ фэдиз зы-тешлэжыгъэ илътэсхэу сятэжэ зыщылэгъэ уахтэм сянэжэ бэрэ игугуу ышлэщтыгъ.

Тэтэжыым ыцлэ зыкли кыри-лоштыгъэп (шымылэжхэм ыкли лэпкъ шэн-хабзэм иклухъэ-кыхъэ ригъэкъоу), ыкьо, сз сятэ, е сятэшыпхъухэм ашыщ ыцлэ игъусэу «...ятэ» ылоштыгъэ. Зызэлоклэхэм нэнэжыи зэрэныб-жыклэбзагъэр, илътэс 14-м уна-гъо зэрихъагъэр, игуащэ ышхъэ зэрэдигъэсагъэр, тэтэжыи,

ЛУШЫГЪ,

ллы луш нахыжыи, илътэс 30 ныбжыи зилэр зэрэзекло-штыгъэр, янэклэ зэрэсакыгъэр, зэрэхъупхъагъэр, шъузыр ынэ зэрэклимыгъаплэщтыгъэр дэ-гъугъэу ылтэгъуштыгъ, ау адыгэ ллы шыпкъэ, ллы инэу зэрэщы-тыгъэр щысэхэмклэ нэнэжэ бэрэ кырилотыкыжыштыгъ.

Сянэжэ сятэжэ мамхы-гъагъэх, зэкъоджэгъугъэх: зип-хъухэу Набэкъохэмрэ Мамы-рыкьохэмрэ зэпэчыжыагъэхэп. Унагъо ихъэгъагъэр ытыщ клэ шлоигъонба, синэнэжыи нэдэ-пльшлэ зэригъотэу, ытыщ нэрэ-лэрэм азыфагу чэщтыгъэ. Ащ фэдэ горэм, сз сятэ инэнэжэ клэ-сагъэу, Кушмэзыкьомэ (Еджэр-кьуае) япхъугъэм нысаклэр — сянэжэ, зэримысыр кыгъэфеди, ыкьоу хэклыгъэу унагъоу щы-сым пае клашъом телъ лы гъэ-гъугъэм шыщ кырихыхыгъын гу-хэлэ илэу, джау пытым ит бахъ-сымэ пхъэчаишхоу щытым ынэз зытеуцом, клэцлэнлы, шлуклау ытыкыын нэсэу члэбыгъ.

— Сунэхъуи! — ылуи нэнэ-жыишхор кууагъэ.

Ыкьо, сз сятэжэ, инасыпклэ лэщэхэтхэм адэжыклэ дэмыкы-гъэу дэтэу кычлэкли, кьачыи пхъэчаим кыыхихыжыгъ. Ау зызеплхыхэм, нысаклэр, сянэжэ, тыди ллым шилэгъугъэп. Елбэтэу шъузым ытыщ клалэ ылофьти, синэнэжэ жыи кылу-мыкыжыгъэу кьагъэсыжыгъ. Ау ныбжыкыблэ! Гуащэр пхъэчаим зэрэхэфэгъэ шлыкьлэмрэ бахъы-мэр кызырэпъдзодзурэмрэ шло-шхэнэу ыцэхэр фэгъэбылгырэп. Етлани, Тхъэм нахъ зымышлэрэ синэнэжэ ныбжыклэбзагъэба, зыкылотэжыгъ:

— А тибыхъсымэ хъазынэ-гуш! — ылуи, ылэгъушго зэты-ригъэуагъ. Сятэжэ, ллы лушым ащ гу лытагъ, кьэгумэклыгъ:

«Бахъсымэр» оло нахъ, сянэ ытхъэлагъэмэ тызэрэунэхъуш-тыгъэр пшлэрэп! — кыфэды-сыгъ.

Ллым гушылэ лые ныбжыи зэримышлэрэм тлэклэ гу лызы-тэу езыгъэжъэгъэ синэнэжыи кьэгъулагъ:

— Хъау, хъау, плорэр шып-къэ, сз зыфаслорэр, гуащэр къэ-бзэ-лъабзэу зэклэзгъэпскыхъэмэ зэрэщытыгъэу хъужыи, ау мы-хъамелэр итклутыжыиынэу зэрэ-хъугъэр ары, — ылуи, хигъэкло-клэжыгъ. Ичъи, иклуи зэхэтэу, илофмэ нысаклэр ауж ихъагъ.

***

«Далорэм цлыф хэклы, удэлон-фае», — ылоштыгъ синэнэжэ. Илътэс 80 лэпэ-цыпэм бзылфы-гъэ лэнэтлэ кыныр, унэгъо ло-фыгъо мыпсынклар сянэжэ зэ-рихъагъ. Ежэ кызырилотэжыи-щтыгъэмклэ, сабий 13 зэклэмкли кыфэхъугъагъ, ау ахэм яна-хыбэр цыкылухъэзэ уз зэфэ-шхъафхэу зыщып амышлэхэрэр къаутэклэзэ, ллэжыгъэх. Ар сэлэ шхъае, зы мазэ е илътэс закъо нахъ ымыныбжыи, уисабый члэунэнри кыин, сз синэнэжэ иклэлэ зэтэльфыхъэгъэ дэхэ су-рэтитлэ, етлани лушыжыехэу, зым илътэси 9,5-рэ, адрэм — 11 аныбжыгъэу шлуалэхэи, а зы ма-фэм зэрэзэдагъэтлэылыгъэхэри, нэнэжэ ынитлэ кьаргъомэ нэп-

сэу арыуцагъэм кыыхэмыщы-жъэу, ыгу ушкьоиыгъэу, ежыи нахъ ныбжэ хэклогатгъэ хъугъэу кызырилотэжыиштыгъэхэр сшы-гъупшэрэп. Ахэр шылагъэхэмэ,

ШЭНЫШЛУАГЪ

тышклэ тыбаеу, лэпкъым хагъа-хъоу зэрэщылэщтыгъэхэр, ау ти-насып пстэуми кызыримыхыгъ-гъэм тэри тыгу егъэцлыкы.

Ау сыд зельэгъуи, кызышэ-шлэ, нэнэжэ зыкли шылэныгъэм гучыиэ фишлыгъэп, кьэнэгъэ ибын нэбгыри 4-мэ — ыкыуитлэ язэу нахыкы Саусырыкыуи заом ныбжыкылабзэу ащи кыи-земыгъэзэжыым, кыфэнэгъэ лфыгыи 4-мэ — сз сят, сятэшып-хъуишыр ыкли нэфыиэ зыди-мылэгъоу, ыпсэ кьопэжыиуе, заом хэклогатгъэ иклэлэ нахы-клэм илътэс имыкыу ыныбжыгъэу кыкылэныгъэ шъэожыиэм ядэ-мэхэклэу, Тхъэм ынэлэ фэгъэ-загъэу, сыдымкли шыкур илэу, шлоу ышлэщтым еусэу шылагъ.

Сянэжэ гуклодыпхагъэп. гуш-хуагъэ, шлэлагъэ хэлъыгъ, гукъэ-загъ; иунагъоклэ, илфыгъэхэм-клэ, лыхылыхэмклэ, тэмашхъэм-клэ — цлыфхэмклэ хъупхъагъ. Фэлэклэщтымклэ ныбжыи зышхъасыжыгъэп, сянэ ар бэрэ кылотэжыи икыугъ. Мэзым зэо лэжъаным, илътэс гъуй-сый-хэм, тэмэрыхъэу пхъэ маклэп кырахыгъэр, лощлэн зэфэ-шхъафкли, синэнэжэ ылитлэу зыкли ашхъасыгъэп, ау Тхъэр кьетэжыиырэм фэдэу, сянэжэ кыинэу пэклэклэуым кьэпыжэ ехъулагъэп, дэхагъэ, шэн зэтет-илагъ, лушыгъ. Уклэдэлуکلэи пломэ, ащ икыун акылыгъэ кыкыларыпхыштыгъ. Ау усабий зыхъуклэ удзыхыкырабэ шыл, нахыжыиым иакъыл налы-пы-лыкыгъэ икыуклэ гу лышпэрэп, емышлэ-шлумышлэгъэ чэф кьэ-чыыхъаным удехыкыи. Ауми, сянэжэ, шхъац фыжыиыбзэ ос-кьэгъэтлэылыгъэм, нэгугыи-зэ шъуашло клэхъуклэу, кьом ыкьохэр, пхъорэлфхэр кьетэ-кыкылыгъэу, а пстэумкли разуу, нэлпэгъу хъалэл фабэр ыгощэу, хъакулум лутэу зэрэпшэрыхъэ-щтыгъэр, сурэт тхыпхъэ дахэу, сыгу кыилтэу бэрэ сынэгү кыи-клэуцожыи.

Нэнэжэ лэпклэ-лэпклэ голугъ: джэнэ кыхъэ убгъоу бэклэ нахъ ин зыклэхъулырэм ылэгъопэ кыхъэхэр лэнтэгъум нэс дэгъэ-чэрэзыягъэх, иджанэ кьолэн-сэ-лэнэп, шлуцлэп, лап, ухъуапсэу гъэшлэгъонэу зэхэлэ, шхъонтлэ члэпцлэм е куплэ члэпцлэм лэнтэгъушэ-лэнтэгъушэ, коц шхъэ-лэнтлагъэ фэдэхэр хэлъых, губ-гъо кьэгъэгъэ зыщымышхэр гум кьэзыгъэклырэ сурэт цыкылу дэ-дэхэр ерагъэу зэхэфыкы; джэнэ пшэпкъыр пшэтыкыи кыинэ-сыпэ, шго кьэдэщ илэп, ау зы-щыплээн-зыщыпхыжыиынклэ лэрыфэгъу хъоу чылу цыкылу-жыиэ зытфыхклэ пшэпкъыр гъэупклэпклэгъэ. Гъэшлэгъонба, джа сянэжэ ибасымэ е штапель джэнэ кыхъэхэу лъапшэм кьэ-сыштыгъэхэм гум кьагъэкли мы-гъэрэ гъэмафэ пстэуми ашлэдэхэ дэдэу ашыгъ джэнэ кыхъэхэм.

Сянэжэ пшэрыхъаплэм (пы-тым) нэф зышгъэу чэщ зыхъурэм азыфагу итыштыгъ. Ылэ гъэщым

хэлъэу, тхъу пчэдыжыкыпэм еоу, кьалмыкы шай шыуанышхор кьашыкышхор дилыгъэу кли-гъэпшызэ кыгъагъомэ, шэлэ-мэ гъэжыгъэклэ латэр ланэм ыгу-зэгоу, тхъуогъагъэри фыжыиыбзэу лэгъэ лубгъом илътэу, быным шыгушлуклэу, ашхъащытэу ыгъашхэщтыгъэх. «Сыпшыгъи, сыпагыи» ыжэ кыдыгъэкышты-гъэп. Джарэу ышлэрэм ыгу те-

исыр ары нахъ пхъэ кьэзыщэ-щтыр нэмыклэм кыпфащэщта, шыкурба, — рилуагъ. Ныгъ-сы-гъым ренэу зэрэхэтыр игопагъэп.

«Боу охътэ гупсэф кьытфэ-кыуагъ, ушылэштмэ», — ыло-штыгъэ, ар икыгъэ ллэшлэгъум ия 60 — 70-рэ илътэсхэр арыгъэ, сз сыклэлэджэклуагъ. «Зыбгъэ-хыиэ кьодыемэ, пшхыни, пшы-гъыни ушыклэщтэп», — ыло-

штыгъэ, зыфилорэри шъып-кьагъэ.

Етланэ иныбжыкылэгъу ышхъэ кырирдэжыгъэу ежэ-ежыи-рэу лугушлукыштыгъэ. «Непэ, мыхэм, — тэ лапэ кьытфишлы-щтыгъэ, — шхын зэхэдзышхор-ял. — Лыр пшэр, шэр стыр, кьаугупшысы, шыкурба, мы дгъотырэ зауэр. Сэ сынысаклэу, гуащэм картоф шыпс шыуан шыбжыиыдэгъэ плыжыиыр кыи-гъужжэу кышлэ, зыгорэм кыуа-гъэ. Ау плэстэ шыгъагълэр мо шыпс зэклэшлыхъагъэмрэ слупс кырагъагъэ. Зызгъэлүши, се-жагъэп, «сэ тлэклэ кыхъэхэу сшхыклэ кыишлэжыиынэп аш» слүи, кыизгъахъуи, плэстэ бэла-гыи гуаслхыи, ситатхъэу сшхи, зэклэ стхъакыжыиыгъэ. Шэджэ-гъо ужом гуащэри унагъом ис-хэри кыизэхъахъагъыгъэх, шхэлэ-шхашъом фежыагъэх. Шыуаным ышхъэ злэшлэнэу зэрэтырихэу гуащэр садэжэ кьэплэагъ, сэри сыхъэщтэулугъ, зэклэ зызэлэ-гъэклогыжэ уж титло тизакъоу кыисилуагъ.

«А нысэ, джырэ кыинэуж хъайнапэ тыпшлэу, быныр мыш-хагъэу, шыуан джадхэр лэпитлэу тлуалэу емыфых, ныбэр агъэ-нэклэирэп, зэфэдэу пчэдыжыиым тышхэгъагъ, ау ныбэм ланэ ты-рашлыкыиырэп». Ащ ыуж сэри укысэлэгъулэгъэкли сыхэлэбэ-жыиштыгъэп. Ау мылуапхыи, мы-шлэпхыи кьахэмыфэу, боу ахэр нахыжыи луш лъаплэу тилагъэх, гошэ дэгъу силагъ, ышхъэ сы-дигъэсагъ, сиплугъ, силэжыиыгъ, — ылоты шигъэтыжыиштыгъ.

Непэрэ нысэхэр зыдамышлэ-жыиу жаех, гуащэр зымыубырэ, аш илае зымылорэ, остыгъэ нэф плыгъэу улыкыгъэкли бгъотыш-тэп. Аужыпкъэм, «хымахъэ кыи-хыи, унахъэ рифыгъ» зэралорэр ахэм гум кьагъэклы, ежэ ашлор-гыгор зэклэ, хъушты мыхъушты, яни, яти кьафамышлагъэр, зэры-хъэгъэхэ унагъом шагъотын фаеу алыгътэ. Яакъыл тефэрэп уахытэр зэрэчърым, укызэ-мыплэклызэ ныбжыкылэгъу тхъагъор плэклэкыиышлэ, бжы-хъэ пклэшъэу ныбжыиым кыи-зэрэхэлэщтым. О уиклэли ллы хъугъэу, уемыжэгъахэу кыизэ-рэффишэщтым, мыжыоу бдзы-гъэм джащыгъум узэрэлэпэо-жыиштым.

Нахышлуба, сянэжэ кызыри-лотэжыиштыгъэу, клэр жым клэ-дэлуکلэу, жым лытэныгъэ пи-гъохэу, клэми игушлогъо лыхъ аш кыфыхэклэу, унагъор тын-чэу, зэфэсакыжыиу шылэмэ.

Жымкыи клэр кыирымыплэ-щтыгъэмэ, илътэс мин зытфых-клэ зигъашлэ кьалыгъэрэ адыгэ лэпкъыр бшлагъэу чым хэ-клэдыжыиыгъ.

Лэпкъ лъапсэр анахъ зыгъэ-пытэрэр, сз сишлэшлыклэ, лэп-къым ицлыф лушхэм, губзыгъэ-хэм уасэ зэрафашлэу, лытэ-ныгъэу арахырэр ары.

МАМЫРЫКЪО НУРИЕТ.

къ. Мыекъяупэ,
бэдзэогъум и 13, 2012-рэ илъэс
N 162

Адыгэ музыкэр Лондон щэжъынчы

ТелефонкIэ кьатыгь. Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо орэдыло-къэщыокло ансамблэу «Ислъамыер» я XXX-рэ Олимпиадэ джэгунхэу Лондон щыкIорэмэ якультурнэ программэ хэлажэ. Адыгэ лъэпкъ музыкальнэ произведенихэр Лондон щэжъынчы.

Урысые Федерацием и Правительствэ ипремие кызыфагъэшъошагъэу, Дунэ фестивалхэм ялауреатэу «Ислъамыер» ипрограммэ гъэшIэгъонэу гъэпсыгъэ. Урысыем, Адыгеим, Къэрэщэ-Щэрджэсым янароднэ артистэу, композиторэу, «Ислъамыер» ихудожественнэ пашэу Нэхэе Аслъан ансамблэм пае зэригъэфэгъэ музыкальнэ произведенихэр Олимпиадэ джэгунхэм ащIух.

«Ислъамыер» идиректор игуадзэу, Адыгэ Республикэм изаслуженнэ артисткэу, Чэчэным искусствэхэмкIэ изаслуженнэ ЮфышIэшхоу Агъырджэнэкъо Саньет кызыериуагъэу, концертхэм яплъырэр бэ. ШышъхьIум и 6-м, мафэм ыкIи пчыхьэм, «Ислъамыер» иконцертхэр Лондон щыкIуагъэх. ШышъхьIум и 7-м ансамблэм ипчыхьэ-зэхахьэхэр гъэшIэгъоны хьугъэх.

Олимпиадэм хэлэжъэрэ спортсменхэр, культурэр зикласэхэу Лондон кьэкIуагъэхэр, бысымхэр концертхэм яплъых. Адыгэ музыкэр, лъэпкъ орэдхэр бэмэ ашIогъэшIэгъонх. Адыгэ шыуашэм идэхэгъэ уигъэгущонэу щыт. Концертхэр кызаухкIэ спортсменхэр, культурэм пыщагъэхэр тиартистхэм кьагоуцо-

хэзэ нэпэеплъ сурэтхэр атырахых.

Кубань къэралыгъо Академическэ кьэзэкъ хорым концертхэр Лондон кыщитыгъэх. «Ислъамыер» джырэ уахътэ игъусэх кьош республикэм иансамблэ цIэрылоу «Кабардинкэр», Бурятимэрэ Якутиемэрэ ятворческэ купхэр.

— Олимпиадэм хэлэжъэрэмэ агу кьаIэтыным, нахьышIоу загъэпсэфыным фэшI культурнэ программэр зэхащэгъ, — кьелуатэ «Ислъамыер» ихудожест-

веннэ пашэу, композиторэу Нэхэе Аслъан. — Ащ даклоу, культурэм дунэ мэхъанэу иIэм зыкьелэты. Лъэпкъхэр музыкальнэ искусствэм зэфещэх. Типрограммэ цIыфхэр кьыкIэупчIэх, зичэзыу концертыр зытиIэщтыр зэрагъашIэ ашIоигъу.

Лондон ыуж «Ислъамыер» Шъачэ щыклошт форумым хэлэжъэшт, Абхъазым концертхэр кыщитыгъых.

Сурэтым итыр: «Ислъамыер» концертхэм хэлэжэ.

ЗЭКЪОШНЫГЪЭМ ИГЪОГУХЭМКIЭ

Адыгабзэр зэрагъашIэ

Тыркуем кьикIыгъэ кIэлэцIыкIу купэу Адыгеим кьэкIуагъэм Кобл Аладин ипаш. Тиреспубликэ ичыпIэ дахэхэр зэрагъэшIэгъух, культурэм, тарихым, спортым япхыгъэ кьэбархэм защагъэгъуазэ, адыгабзэр зэрагъашIэ.

— Анахьэу тызыгъэгумэкирэр адыгабзэм изэгъэшIэн тикIэлэцIыкIухэм кьин кызырашыхьурэр ары, — тегъэгъуазэ Кобл Аладин. — Анкара, Истамбул, Къайсыр, нэмыкI кьалэмэ кьарыкIыгъэ кIэлэцIыкIумэ тиадыгабзэ зэрагъэшIэным пае тищыкIэгъэ тхылъхэр Адыгэ Республикэм щыдгъотыштхэу кьытаIуагъ. АР-м гъэсэнны-

гъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ иминистрэу Хъуажэ Аминэт, Адыгэ Республикэм гуманитар ушэтынхэмкIэ институт идиректорэу Бырсыр Батырбий, шIэныгъэлэжэмэ талукIагъ, бэкIэ тыкьагъэгугъэ.

Сурэтым итхэр: **Кобл Аладин Тыркуем кьикIыгъэ иунэкъошхэм ахэт; Тыркуем щыщ кIэлэцIыкIухэр.**

ДЗЮДО. ЕВРОПЭМ И КУБОК

Чехием щыбэнагъэх, Сербием...

ТелефонкIэ кьатыгъ. Европэм и Кубок икьыдэхын фэгъэхьыгъэ зэнэкъокъоу Чехием икьэлэ шъхьалэу Прагэ щыкIуагъэм илээс 20-м нэс зыныбжэ кIалэхэр дзюдомкIэ хэлэжъагъэх. Адыгэ Республикэм ибатырхэм медалитIу кьафагъэшъошагъ.

Урысые Федерацием ихэшыпыкIыгъэ ныбжьыкIэ командэ хэтхэу зэлукIэгъумэ ахэлэжъагъэх Кьэлэшъэо Зауррэ Хьакурынэ Хьазрэтэрэ. 3. Кьэлэшъаор килограмм 66-м нэс кьэзыщэчирэмэ ябэни, ятIонэрэ чIыпIэр кьыдиыхыгъ. Спортсменыр Джыракъые кьышыхьугъ, иапэрэ

тренерыр Адыгэ Республикэм изаслуженнэ тренерэу М. Акъушыр ары.

Хьакурынэ Хьазрэт килограмм 100-м нэс кьэзыщэчирэмэ янэкъокъугъ. Хьакурынэхьаблэ щапIугъэ батырым тыжыын медалыр кьыдиыхыгъ. Ащ итренерхэр Беданэкъо Рэмэзанрэ Бэгъэдыр Руслъанрэ.

Хьакурынэ Хьазрэт Адыгэ кьэралыгъо университетым шеджэ. Кьэлэшъэо Заур дзэм кьулыкьур щехьы. Тинарт шъаохэр Европэм иныбжьыкIэмэ язэнэкъокъоу Юныгъо мазэм и 20-м Сербием щыклоштым хэлэжъэщтых.

ФУТБОЛ. РЕСПУБЛИКЭМ ИЗЭНЭКЪОКЪУ

АР-м футболымкIэ изэнэкъокъу хагъэунэфыкIы-рэ чIыпIэхэр кьыщыдэзыхын зылъэкIышт командэхэр 5 мэхъух. Финалныкьом хэта хэмыфэщтыр? Джэуапыр купэу «КьокIыпIэм» кьыщынэ-фэщтэу тэгугъэ.

Зичэзыу ешIэгъоу купэу «КьохьапIэм» щыкIуагъэм апэ ит командитIур щызэ-лукIагъ.

«Инэм» Тэхьутэмыкьое район — «Улап» Красногвардейскэ район — 3:3.

«Инэмрэ» «Улапэрэ» финалныкьом хэхагъэх. Купэу

«КьокIыпIэм» щешIэрэмэ кьахэтэгъэщых «Блащэпсынэр», «Еджэркъуаер», «Кошхьаблэр». КомандитIу купым кьыхэкIын зылъэкIыштыр. Финалныкьом команди 4 хэхащтыр, нэужым апэрэ чIыпIэхэм ахэр афэбэнэщтых.

НэкIубгъор зыгъэхъазыргъэр ЕМТIЫЛЪ Нурбий.

Зэхэзыщагъэхэр:

Адыгэ Республикэм лъэпкъ ЮфхэмкIэ, IэкIыб кьэралхэм ащыпсэурэ тильэпкъэгъухэм адырIэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи кьэбар жьугъэм иамалхэмкIэ и Комитет
Адресыр: ур.Крестьянскэр, 236

**Редактор
шъхьалэр**

**ДЭРБЭ
ТИМУР**

**ПшээдэкIыжъ
зыхьырэ
секретары**

**НЭПШIЭКЪУЙ
Заур**

**Редакциер
зыдэщыIэр:**

385000,
кь. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:

52-16-79,
редактор шъхьалэм
иапэрэ

гуадзэр:
52-49-44,
редактор гуадзэр-
пшээдэкIыжъ зы-
хьырэ секретары:
52-16-77.

E-mail:
adygvoice@mail.ru

**Зышаушыхьаты-
гъэр:**

Урысые Федерацием хэутын ЮфхэмкIэ, телерадиокъэтынхэмкIэ ыкIи зэлъы-
IэсыкIэ амалхэмкIэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чIыпIэ гъэлоры-
шIапI, зэраушыхьа-
тыгъэ номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зышыхаутырэр

ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
кь. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

**Пчъагъэр
4254**

**Индексхэр
52161
52162**

Зак. 2449

Хэутыным
узщыкIэтхэнэу щыт
уахътэр
Сыхьатыр 18.00
ЗыщыкIэтхэгъэхэ
уахътэр
Сыхьатыр 18.00